

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

MĚSTO VSETÍN

VSTUPNÍ ANALÝZA VSETÍN

Bc. Adam Bedřich, DiS.

Agentura
pro sociální začleňování

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „Systémové zajištění sociálního začleňování“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

Obsah

Seznam použitých zkratk	3
Seznam použitých zdrojů	4
Úvod	5
Metodologie	5
Sociální vyloučení	7
Typy lokalit ve Vsetíně	8
Historický kontext	9
Rozmístění lokalit v obci	10
Deskripce jednotlivých lokalit	10
Městské lokality	10
Mikrolokality/smíšené lokality se stupněm ohrožení sociálním vyloučením (soukromé)	11
Ubytovny	12
Chudoba	14
Nezaměstnanost	20
Bydlení	31
Sociální služby	36
Rodina a volný čas	40
Bezpečnost	45
Vztahy v obci	50
Zadluženost	53
Zdraví	58

Seznam použitých zkratk

AD – azylový dům	PnB – příspěvek na bydlení
APK – asistent prevence kriminality	PČR – Policie České republiky
ASZ – Agentura pro sociální začleňování	PnŽ – příspěvek na živobytí
APZ – aktivní politika zaměstnanosti	PPP – Pedagogicko-psychologická poradna
CS – cílová skupina	SAS – sociálně aktivizační služba
ČCE – Českobratrská církev evangelická	SBD – stavební bytové družstvo
ČSÚ – Český statistický úřad	SSP – státní sociální podpora
DnB – doplatek na bydlení	SÚPM – společensky účelné pracovní místo
DPS – domov pro seniory	SVL – sociálně vyloučená lokalita
HN – hmotná nouze	TAS – terénní asistenční služba
KPSS – komunitní plánování sociálních služeb	TS – technické služby
MD – mateřská dovolená	TSP – terénní sociální práce
MěÚ – městský úřad	TSS – terénní sociální služba
MOP – dávky mimořádné okamžité pomoci	UoZ – uchazeč o zaměstnání
NSD – nepojistné sociální dávky	ÚP – Úřad práce
NZDM – nízkoprahový klub pro děti a mládež	VKCI – Vzdělávací a kulturní centrum Integra
OSMISR – Odbor správy majetku, investic a strategického rozvoje	VPP – veřejně prospěšné práce
OSPOD – Odbor sociálně-právní ochrany dítěte	

Seznam použitých zdrojů

Bezpečnostní analýza města Vsetín 2014

Český Statistický Úřad

Grygar, Jakub, Stöckelová T. 2007. Příčiny a souvislosti stěhování vsetínských Romů z pavlačového domu č.p. 1336 v říjnu 2006. Zpráva z šetření. Masarykova Univerzita: FSS. Brno.

Doc. Ing. Hruška, Lubor Ph.D. a kol. 2014. Závěrečná zpráva z dotazníkového šetření ke zjištění potřeb uživatelů sociálních služeb a péče ve spádové oblasti ORP Vsetín

Integrovaný plán rozvoje města Vsetín, dokument IPRM. 2013

Koncepce bydlení města Vsetína 2012 – 2020

Komunitní plán sociálních služeb a péče ORP Vsetín na období 2015 - 2020

Lúčanová, Kristýna. 2012. Bytová politika a hromadné bydlení na příkladu Vsetína. UTB

Plán prevence kriminality města Vsetín na rok 2016

Plán prevence kriminality města Vsetín na léta 2012-2015

RNDr. Poledník Milan. 2006. Demografická studie vývoje věkové struktury obyvatel města Vsetína a spádového území do r.2020 (podklad pro komunitní plánování)

Ing. Růžička, Jiří. a kol. 2014. Analýza osob bez domova na území okresu Vsetín – závěrečná zpráva

Strategický plán rozvoje města Vsetína pro období 2016 – 2023

Výroční zpráva Agarta z.s. 2014

Výroční zpráva Archa z.s. 2015

Výroční zpráva Azylový dům pro ženy a matky s dětmi o.p.s. 2015

Výroční zpráva Charita Vsetín 2015

Výroční zpráva ELIM Vsetín o.p.s. 2015

Výroční zpráva Rodinného a mateřského centra Vsetín za rok 2015

Výroční zpráva města Vsetín za rok 2015

Výroční zpráva Vzdělávací a komunitní centrum Integra Vsetín o.p.s. 2015

Úvod

Následující zpráva předkládá výsledky výzkumu realizovaného pracovníky Agentury pro sociální začleňování (ASZ), která je jedním z odborů Úřadu vlády ČR, v období srpen až říjen 2016. Hlavním cílem této vstupní analýzy je zmapování situace obyvatel sociálně vyloučených lokalit. Vstupní analýza se ale rovněž zabývá širšími okolnostmi existence sociálního vyloučení v obci. Zásadní pozornost je upřena na identifikaci a hloubkový popis sociálně vyloučených lokalit a jejich obyvatel, na typ sociálního vyloučení, původ a mechanismy jeho vzniku v obci. Oblast školství a vzdělávání byla podrobně zpracována v samostatné studii, a je přílohou této analýzy. Dále se analýza věnuje přesnějšímu definování cílových skupin intervence ASZ, identifikaci problémů a potřeb cílových skupin v oblastech bydlení, zaměstnanosti, sociální práce a sociálních služeb, zadluženosti, zdraví či bezpečnosti; zjišťování příčin problémů a bariér pro jejich řešení a naplňování potřeb.

Vstupní analýza má posloužit jako základní informační materiál pro efektivní spolupráci ASZ, města Vsetín a dalších aktérů sdružených v lokálním partnerství. Je teoretickým podkladem pro tvorbu strategického plánu sociálního začleňování a bude k dispozici členům lokálního partnerství při činnosti jednotlivých pracovních skupin. Zároveň analýza poslouží jako materiál pro další analytickou práci ASZ a pro evaluaci výsledků její činnosti.

Metodologie

Při tvorbě předkládané vstupní analýzy byly kombinovány následující kvalitativní a kvantitativní výzkumné metody:

- deskresearch – studium a obsahová analýza veřejně dostupných materiálů a materiálů poskytnutých na vyžádání místními aktéry; analýza dat
- rozhovor – hloubkový/kratší/interview s obyvateli SVL a zástupců majority v jejich sousedství
 - strukturovaný/polostrukturovaný rozhovor se zástupci klíčových institucí, městských odborů, příspěvkových organizací města, městské policie, policie ČR, soukromých subjektů a dalších relevantních aktérů
 - (popis respondentů viz tabulka č.1, tabulka č.2, mapa č. 1)
- pozorování – zúčastněné/nezúčastněné v lokalitě
 - přítomnost během přijímacího řízení ÚP na pozici pracovník technických služeb v rámci veřejně prospěšných prací

Rozhovory byly vedeny jak s institucionálními aktéry, tak s obyvateli sociálně vyloučených lokalit i jiných částí obce. Informace a údaje byly od jednotlivých aktérů získány v období srpen – říjen 2016. Vzhledem k časovému rozmezí průběhu výzkumu a prezentace

závěrečné zprávy je nutné vzít v úvahu, že se některé údaje mohou mírně lišit od aktuálního stavu.

Veškeré informace a údaje použité v této analýze byly získány se souhlasem respondentů, kteří byli informováni o účelu sběru dat a způsobu jejich dalšího využití. Statistická data jsou uváděna v agregované podobě tak, aby byla zachována ochrana osobních údajů dotčených osob. Některé údaje a zdroje byly za účelem ochrany respondentů anonymizovány.

Instituce/pozice	Počet rozhovorů a jejich druh
Odbor sociálních věcí (terénní sociální práce, úsek přidělování bytů, OSPOD, sociální kurátoři)	5x společný strukturovaný/polostrukturovaný rozhovor
Odbor správy majetku	1x polostrukturovaný rozhovor
Vedoucí Městská policie	1x polostrukturovaný rozhovor
Policie ČR	1x polostrukturovaný rozhovor
Azylový dům Vsetín	1x polostrukturovaný rozhovor
Úřad práce – oddělení zaměstnanosti	2x strukturovaný/polostrukturovaný rozhovor
Úřad práce – oddělení hmotné nouze	3x strukturovaný/polostrukturovaný rozhovor
RMC Sluníčko	2x strukturovaný/polostrukturovaný rozhovor
Vzdělávací a komunitní centrum Integra	1x polostrukturovaný rozhovor
ELIM Vsetín	1x polostrukturovaný rozhovor
H&B Real	1x polostrukturovaný rozhovor
Dům na půl cesty – Pod křídly o.p.s.	1x polostrukturovaný rozhovor
Pedagogicko – psychologická poradna	1x polostrukturovaný rozhovor
Technické služby města Vsetín	2x strukturovaný/polostrukturovaný rozhovor
Předškolní klub Školička (Diakonie Vsetín)	1x polostrukturovaný rozhovor
NZDM Zrnko (Charita Vsetín)	1x polostrukturovaný rozhovor
NZDM Rubikon (Diakonie Vsetín)	1x polostrukturovaný rozhovor
NZDM Archa (Na Cestě z.s.)	1x polostrukturovaný rozhovor
Centrum volného času ALCEDO	1x polostrukturovaný rozhovor
Mimoškolní příprava Sidera (Charita Vsetín)	1x polostrukturovaný rozhovor
Dživ Lačhes z.s.	1x polostrukturovaný rozhovor

Tabulka č. 1 - Seznam rozhovorů s institucionálními aktéry

Respondent	Počet rozhovorů a jejich druh
Obyvatelé lokality Poschla 2082 - 2083	6x polostrukturovaný/nestrukturovaný rozhovor (z toho 3x hloubkový rozhovor)
Obyvatelé lokality Jiráskova 409	5x polostrukturovaný/nestrukturovaný

	rozhovor (z toho 3x hloubkový rozhovor)
Obyvatelé lokality Pod Pecníkem 1308 - 1310	4x polostrukturovaný/nestrukturovaný rozhovor (z toho 3x hloubkový rozhovor)
Obyvatelé mikrolokality Nemocniční 1058	1x polostrukturovaný rozhovor
Obyvatelé bytového domu Tyršova 1272	4x polostrukturovaný/nestrukturovaný rozhovor (z toho 1x hloubkový rozhovor)
Obyvatelé bytových domů Rokytnice 464-466	3x polostrukturovaný/nestrukturovaný rozhovor (z toho 1x hloubkový rozhovor)
Obyvatelé bytového domu Jiráskova 1126	3x polostrukturovaný/nestrukturovaný rozhovor (z toho 1x hloubkový rozhovor)
Soukromí vlastníci/pronajímatelé bytů	2x polostrukturovaný rozhovor
Majoritní obyvatelé v sousedství SVL	3x polostrukturovaný rozhovor

Tabulka č. 2: Seznam rozhovorů s obyvateli Vsetína

Sociální vyloučení

Pod pojmem sociální vyloučení chápeme proces vylučování lidí nebo skupin lidí na okraj společnosti, do chudoby a izolace. Tento způsob vyloučení se projevuje na různých úrovních, např. sociální, prostorové, ekonomické či symbolické. Sociálně vyloučení se nacházejí v situaci, kdy mají sníženou míru přístupu ke zdrojům běžně dostupným většině obyvatel, zároveň s tím se snižuje jejich schopnost udržovat sociální kontakty s obyvateli mimo situaci sociálního vyloučení a možnosti participace na organizaci sociálního života a účasti v rozhodování.

Sociální vyloučení se vyznačuje různými charakteristikami, které se v různých lokalitách vyskytují s různou intenzitou. Společná všem lokalitám a jejich obyvatelům je však skutečnost, že se potýkají s několika zásadními existenčními problémy zároveň, a tudíž jejich řešení, které by směřovalo k vymanění se ze stavu sociální exkluze, je natolik obtížné, že je pro sociálně vyloučeného takřka nedosažitelné bez vnější pomoci.

Základními indikátory sociálního vyloučení je materiální chudoba, dlouhodobá nezaměstnanost, závislost na dávkách v hmotné nouzi, nízká kvalita a nejistota v bydlení, ztížený přístup ke kvalitnímu společnému vzdělávání, vysoká míra zadlužení, výskyt rizikového chování a kriminality a vysoká míra migrace. Jednotlivé ukazatele sami o sobě sociální vyloučení nezakládají. Je to teprve jejich kombinace, která zasaženým jedincům či rodinám brání v integraci či plnohodnotném životě a na různých úrovních je vylučuje ze společnosti. Každý z uvedených aspektů sociálního vyloučení může být v různých lokalitách a u různých jejich obyvatel zastoupen v jiné míře. Kombinace intenzity přítomnosti těchto jevů pak vytváří charakter jednotlivých lokalit, které se stejně jako lokální kontext mnohdy výrazně liší.

Pokud dochází k vyšší koncentraci osob s kombinací několika nebo všech výše zmíněných ukazatelů, hovoříme o sociálně vyloučené lokalitě (SVL). Sociálně vyloučené lokality obvykle vznikají působením systémových aktérů či tržních mechanismů. Při jejich vzniku lze sledovat vnější příčiny tohoto procesu, jako jsou schvalované zákony, postoje institucí, tržní

mechanismy a stanoviska zbytku společnosti i faktory vnitřní, mezi které se řadí životní styl samotných sociálně vyloučených, které se často mezigeneračně reprodukuje.

Specifickou roli v sociálním vyloučení hraje etnicita. V českém kontextu se pak jedná o etnicitu romskou.

Typy lokalit ve Vsetíně

Sociálně vyloučené lokality v tradičním slova smyslu substandardního bydlení (kumulace kritérií) ve Vsetíně neexistují. Největší lokalita a zároveň soubor nejnovějších obytných objektů postavených městem (Poschla č.p.2082 a č.p.2083, rok stavby 2006) však naplňuje všechna ostatní kritéria SVL – prostorovou/symbolickou izolovanost od zbytku města, koncentraci chudoby a etnicky homogenního (minoritního) obyvatelstva, vysokou nezaměstnanost, obtížně dostupnou infrastrukturu atd. V objektu Jiráskova 409 se na příští rok (2017) podle informací nájemníků plánuje výměna oken a zateplení fasády, obě lokality mají relativně nově vybudovaná dětská hřiště/sportoviště. V těchto případech má sociální vyloučení především prostorovou dimenzi - omezená dopravní dostupnost-MHD, umístění v průmyslové zóně bez přítomnosti jiných obytných domů a s tím související symbolickou (stigmatizující) rovinu odkazující k událostem předcházejícím vzniku těchto lokalit před a během roku 2006.

Nájemní smlouva je převažující typ ubytování i pro sociálně vyloučené a vyloučením ohrožené obyvatele Vsetína. Většinovým pronajímatelem pro tuto sílovou skupinu je město, mezi soukromníky vystupuje nad rámec běžných pronajímatelů několik vlastníků, kteří různým způsobem ubytovávají některé z obyvatel souhrnně označitelé jako sociálně vyloučené. Tyto byty nejsou až na výjimky adres Pod Pecníkem 1308, 1309 a 1310, či Červenka 1408 více prostorově koncentrovány a mají spíše charakter několika nájemních bytů v jednom obytném domě, nebo samostatných objektů, jako v případě mikrolokality Nemocniční 1058.

Lokality lze rozdělit podle etnického klíče – Poschla 2082 a 2083, Jiráskova 409 jsou téměř stoprocentně romské, Pod Pecníkem 1308, 1309 a 1310 jsou lokality majoritně romské, zatímco komerční ubytovny a Červenka 1428 jsou většinou obývány majoritní populací. Stejně tak i další mikrolokality (jednotlivé domy/vchody v městské zástavbě) ohrožené sociálním vyloučením – Tyršova 1272, Sušilova 1335, Rokytnice 464 - 466 jsou etnicky heterogenní, maximálně je zde v poslední době registrován narůstající migrace Romů z jiných částí města (např. Jasenka).

Kompetence jednotlivých nájemníků se v tomto typu ubytování mohou značně lišit a záleží tak na konkrétních obyvatelích – např. adresa Pod Pecníkem je řadou místních expertů označována za bezproblémovou, obývanou „samostatnými a kompetentními“ lidmi a je neopodstatněné jí nazývat *lokalitou*, ačkoliv v obecném povědomí je to „cigánská adresa“ a zdejší obyvatelé mohou naplňovat další kritéria sociálního znevýhodnění.

Převážná část sociálně vyloučeného obyvatelstva není koncentrována ve zřetelně ohraničených lokalitách – to se týká pouze Romského obyvatelstva. Majoritní obyvatelé ohrožení sociálním vyloučením se nacházejí ve všech částech města a o větší koncentraci

Ize hovořit pouze v případě sídlišť (viz mapy lokalizace dávek hmotné nouze a nezaměstnanosti v kapitolách Chudoba a Zaměstnanost).

Romové byli v důsledku politiky uplatňované proti dlužníkům vůči městu koncentrováni na etnicky víceméně homogenních adresách (v případě městských tak i některých soukromých bytů), čímž se z konkrétních adres staly do určité míry sociálně vyloučené, nebo vyloučením ohrožené (mikro)lokality. Ty navíc soustředí obyvatele dlouhodobě nezaměstnané, pobírající dávky hmotné nouze a další dávky státní sociální pomoci, je zde častá vysoká zadluženost, exekuce, nízký stupeň dosaženého vzdělání a nízké pracovní návyky. Některé z těchto adres jsou téměř stoprocentně etnicky homogenní – romské (Poschlá, Jiráskova 409), v dalších případech je poměr majoritních obyvatel vyšší (Pod Pecníkem).

Odhady respondentů z řad romské veřejnosti hovoří o vyrovnaném počtu osob (Romů) bydlících v nájemních bytech soukromníků a městských bytech.

Historický kontext

Sociální vyloučení je ve Vsetíně především spjato s částí romské komunity, které se bezprostředně týkala kauza pavlačového domu na Smetanově ul. 1336. Specifická historie vztahující se k tzv. „Pavlačáku“, vystěhování 6 rodin za hranice Zlínského kraje a zbudování lokality Poschlá je v podrobnosti rozpracována jinde¹. Faktem zůstává, že tato událost a vyplývající důsledky měly a mají formativní vliv na život a postavení Romů ve Vsetíně. Jednak v konkrétní rovině ovlivňující rodinné a širší příbuzenské vazby, které spojují velkou část vsetínských Romů. Zároveň – a především – v dynamice vztahů mezi oběma skupinami obyvatel (majoritou a Romy), odehrávající se především na symbolické úrovni, která nově nastavila možnosti, limity a prostředky, kterými obě skupiny disponují.

Romové jsou ve Vsetíně usedlí od II. světové války, kdy v několika větších migračních vlnách přicházeli z východního Slovenska od 50 do 70. let pracovat do místních průmyslových závodů (Zbrojovka). Jedna z verzí příčiny postupné eskalace vztahu Romů a majoritní společnosti odkazuje k počátku 70. let a zneužití „peněz na Cikány“ (formy státní kompenzace za přítomnost Romů ve městě), k financování silniční stavby. Po zjištění této informace údajně začali vsetínští Romové, do té doby bezproblémově bydlící v zaměstnaneckých bytech, uplatňovat „strategii vybydlování“ jako formu nátlaku na instituce, což značí počátek místně specifické podoby spojení Romů s problematikou bydlení. Další interpretace vyzdvihují odlišnost prostředí, ze kterého Romové přicházeli a liší se pouze v odhadu délky doby, která byla potřeba k jejich začlenění do lokální společnosti.

Vsetínské dosídlení a poválečný demografický vývoj stál na pracovní síle zaměstnané v místních velkých provozech, které s porevoluční restrukturalizací většinou zeštlhlily, nebo zcela zanikly, čemuž se mnozí původní zaměstnanci nebyli schopni přizpůsobit. Obyvatelstvo (námezdní síla dvou největších podniků MEZ a Zbrojovky) bylo z velké části koncentrováno ve Vsetíně z širšího rurálního okolí – původně venkovské obyvatelstvo ubytované v nových

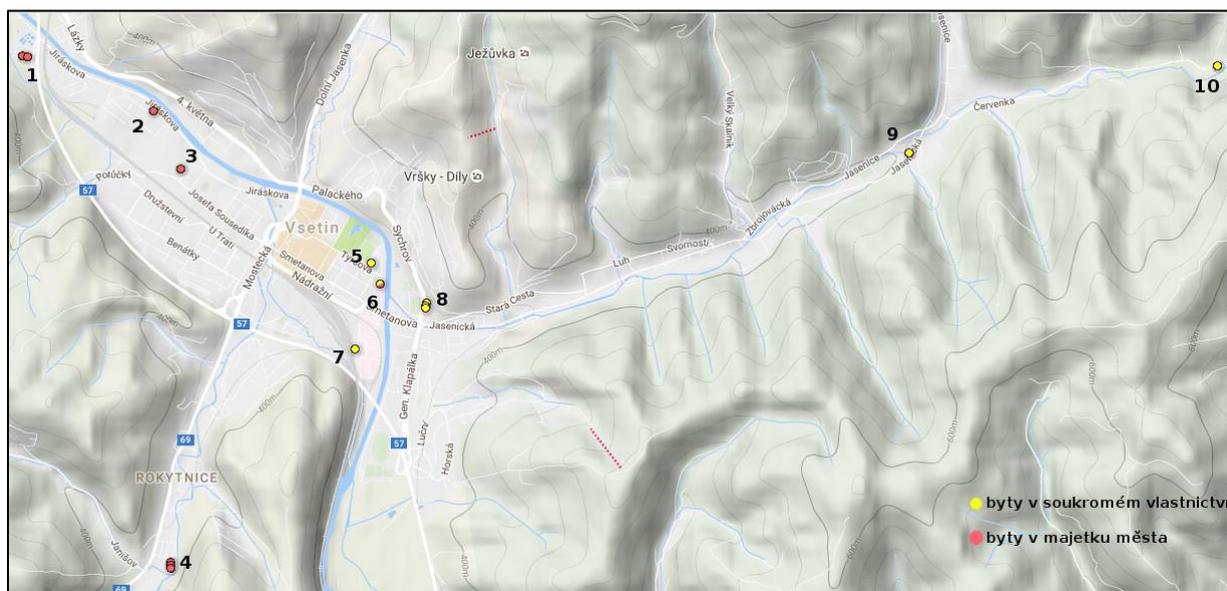
¹ např. Grygar, J., Stöckelová T. 2007. Příčiny a souvislosti stěhování vsetínských Romů z pavlačového domu č.p. 1336 v říjnu 2006. Zpráva z šetření. Brno: FSS MU; Vomastková, K. 2011. Vystěhování Romů ze Vsetína na Jesenícko a Prostějovsko: Popis a analýza dopadů vystěhování na romské rodiny, práci obecních úřadů, krajské samosprávy a NNO působících v regionu; Brno: FSS MU.

sídlíštích, které nemělo zázemí v dalším vzdělání a specializaci či diverzifikaci pracovních kompetencí. Soudobé negativní jevy, jako je velká konzumace alkoholu, případy rozpadu rodiny a domácího násilí, problematické / nedostatečné socio-ekonomické kompetence a další jevy negativně ovlivňující rozvoj občanské společnosti, je možné nazírat i v tomto kontextu.

Rozmístění lokalit v obci

Mapa č.1 - rozmístění lokalit vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených

1 – Poschlá 2082 a 2083 (městské byty)	6 – Sušilova 1335 (městské byty v SVJ)
2 – Jiráskova 409 (městské byty)	7 – Nemocniční 1058 (soukromé byty)
3 - Jiráskova 1126 (městské byty)	8 – Pod Pecníkem 1308, 1309 a 1310 (soukromé byty)
4 – Rokytnice 464, 465 a 466 (městské byty)	9 – Jasenická 779 (soukromá ubytovna)
5 – Tyršova 1272 (soukromé byty)	10 – Červenka 1428 (soukromé byty)

Deskripce jednotlivých lokalit

Městské lokality

Poschla – 36 bytů, oficiálně 155 obyvatel (reálně až o třetinu více), téměř ve 100% Romové. Lokalita byla vybudovaná městem v roce 2006 jako ubytování pro obyvatele vystěhované z domu ve Smetanově ulici 1336 a další dlužníky vůči městu. Je vzdálená necelé 3 km od centra města mezi silnicí I. tř. č. 57 a ČOV a zalesněným svahem na ploše bývalé městské

skládky. Původní domky, dříve používané jako holobyty pro neplatiče, fungují jako částečně jako zázemí sociálních služeb a aktivit Diakonie ČCE (NZDM, předškolní vzdělávání, komunitní centrum), část je v majetku SBD Vsetín². V každém popisném čísle je 18 bytů, celkem 6 ve velikostech 1+kk a 12 ve velikosti 2+kk. Technický stav je udržovaný, ovšem nájemníci od začátku kritizují řadu zásadních konstrukčních nedostatků a limitů, které obytné kontejnery za 10 let provozu vykazují. Nájemné je stanoveno na 70,- Kč/m² (reálná suma se pohybuje mezi 1 861,- Kč a 3 103,- Kč za byt) a je jedno z nejvyšších v městských bytech. Problematické jsou zvláště vysoké zálohy za energie, především za vodu a elektřinu, kterou se vytápí a které zvedají celkovou cenu za bydlení nad 10 000,- Kč. Cca 75% (26) domácností pobírá některou/obě dávky hmotné nouze, 29 obyvatel se zdejším trvalým bydlištěm je v registru uchazečů o zaměstnání na ÚP (15 z nich bylo v minulém roce sankčně vyřazeno) a 8 uchazečů o zaměstnání vykazují příznaky exekuce. Odhady počtu problémových rodin kolísají mezi 1 – 5, ostatními obyvateli, kteří deklarují zájem se odstěhovat jinam v rámci města, jsou často mladé rodiny s dětmi žijícími ve společné domácnosti s rodiči. Zdejší adresa je stigmatizující a i přes původní záměr města vytvořit z Poschle „běžné sídliště“ jsou zdejší uvolněné byty odmítány majoritou i některými Romy, což je ve většině případů vyhodnocováno jako odůvodněné³.

Jiráskova 409 - 14 bytů, oficiálně 81 obyvatel (reálně patrně více) ze 100% romského etnika. Objekt bývalé ubytovny pro zaměstnance průmyslových provozů postavený koncem 80. let je situovaný téměř uprostřed průmyslové zóny na břehu řeky Bečvy po cestě na Poschlu. Byl zrekonstruovaný v roce 2004, kdy v něm našly bydlení rodiny z asanovaného domu na Jiráskové a sestává z bytů velikosti 2+1 (11) a 3+1 (3). 27 zde nahlášených osob je v registru uchazečů o práci, zatímco u 9 je podezření na exekuce a pouze 4 uchazeči byli v uplynulých 12 měsících sankčně vyřazeni. 85% obyvatel pobírá dávky hmotné nouze. Stav domu i okolí odpovídá intenzivnímu používání, plánované jsou výměna oken a zateplení fasády.

Mikrolokality/smíšené lokality se stupněm ohrožení sociálním vyloučením (soukromé)

Pod Pecníkem 1308, 1309, 1310 – Jde o objekty tradičně obývané Romy, některé v jejich osobním vlastnictví, postupně skupované jedním majitelem. Obyvatelstvo je smíšené (převažují Romové) a různorodé - sedm osob jsou příjemci dávek HN, další jsou např. bývalí klienti Azylového domu ELIM Vsetín, ale i pracující, nebo senioři.

² SBD Vsetín nabídlo tuto část městu Vsetín, jako předchozímu vlastníkov, ke koupi, ale zastupitelstvo návrh neschválilo (zdroj: Výroční zpráva SBD Vsetín 2015, str. 7).

³ Pozitivně vyhodnocené (dostatečně odůvodněné) odmítnutí bytu v této lokalitě nevede k vyřazení z pořadníku o městský byt, jako v případě jiných adres ve městě a potvrzuje tak specifický status této adresy (viz např. „Zájemci o vsetínské byty odmítají čunkodomky po vystěhovaných Romech“ (iDNES.cz; 13.6.2012)

Kompetenčně jsou pracovníky TSS označováni jako nejvybavenější (nejsamostatnější) ze SVL.

Červenka 1428 – celkový počet obyvatel blíže nezjištěn. Bytový dům s 8 byty se nachází cca 6.5 km od centra Vsetína na konečné autobusové linky č.5. Obyvatelstvo je smíšené, většina je příslušníky majority, často lidé v hmotné nouzi (5 domácností), nebo v evidenci uchazečů o práci (6), u 3 z nich je podezření na exekuční řízení. OSPOD zde dojíždí ke 3 rodinám.

Nemocniční 1058 – Objekt v majetku Českých drah, ležící mezi nemocnicí a kolejištěm nádraží, je dlouhodobě pronajímáný třígenerační romské rodině (cca 4 dospělí, 3 děti). Dospělí jsou v evidenci ÚP, matka na MD, jsou příjemci PnŽ a DnB. Objekt je údajně již dva roky naplánován k demolici v rámci přestavby nádraží (naplánované na 2017), ovšem pevný termín vystěhování stanoven nebyl a rodina nemá jasnou perspektivu. Smlouva o pronájmu je podle výpovědi nájemníka uzavřena na neurčito.

Tyršova 1272 – bytový dům dříve patřící městu, v privatizaci rozprodáný po jednotlivých bytech. Cca 3/4 bytů jsou ve vlastnictví obyvatel, zbylá 1/4 je pronajímána. Přestože jde v převážné většině o stabilní nájemníky, v poslední době se více romských rodin z jiných vsetínských adres a jejich počet je momentálně cca 12 (z původních 2-3). Od majoritních nájemníků zaznívají časté stížnosti na hluk, velký „provoz“ a nepořádek ve společných prostorách a nemožnost se domluvit. Bydlí tu vedle sebe jak rodiny, tak nejčastěji senioři (v sousedícím domě je DPS) a většinou jde o stabilní nájemníky. Policie sem často vyjíždí řešit podezření na přestupky proti občanskému soužití, rušení nočního klidu, ale většina bývá řešena domluvou. Podle hodnocení domovníka objektu nejsou konfliktní situace ojedinělé, ale většinou „o nic nejde“ a reálný důvod k obavám není. OSPOD zde registruje 2 klientské rodiny. Podle dat ÚP je zde 6 příznaků exekucí u uchazečů o zaměstnání, kterých je zde registrováno celkem 22 (za uplynulých cca 12 měsíců bylo sankčně vyřazeno 12 uchazečů).

Ubytovny

Cenově odpovídají výši nájmu běžnému v místě a podezření na obchod s chudobou se jeví spíše jako neopodstatněné. Pravidlem je neubytovávání rodin s dětmi, ve většině se klientela rekrutuje z majoritní společnosti – muži ve středním a vyšším věku, páry, lidi s relativně zajištěným příjmem (víceméně stálý zaměstnání) i dlouhodobě registrovaní uchazeči o práci. Velkou část klientů tvoří muži po rozpadu manželství/odchodu od partnerky. Cca 53 osob ubytovaných v těchto zařízeních pobírá se souhlasem obce dávky hmotné nouze.

Oficiální

Jasenická 779 „Kravac“ – ubytovna s kapacitou cca 33 osob, v převážné většině majoritních (přesné číslo viz aktuální doplatky na bydlení). Ubytovává jednotlivce i páry. Občasné je zneužívání alkoholu, rušení nočního klidu atd. Momentálně je zde ubytovaných 24 lidí pobírajících dávky hmotné nouze.

Jablůnka 237 „Prauss“ – ubytovna se nachází v sousední obci Jablůnka. Nabízí ubytování pro cca 14 lidí většinou ze Vsetína. Dříve zkolaudované jako objekt občansko-právní vybavenosti. Momentálně je zde ubytovaných 10 lidí pobírajících dávky hmotné nouze.

Neoficiální

Ubytovací kapacity se nacházejí v objektech nezkolaudovaných jako ubytovací zařízení (rodinné domy) – pronajímány jsou části objektů, nebo některé místnosti. Majitelé spolupracují s pracovníky ÚP na nastavení pravidel, výše nájmu apod. tak, aby se nájemníci neocitli na ulici.

Lázky 684 – dřívější ubytovna, která po novele zákona oficiálně zanikla. Dva služební byty jsou soukromníkem pronajímány cca 8 osobám.

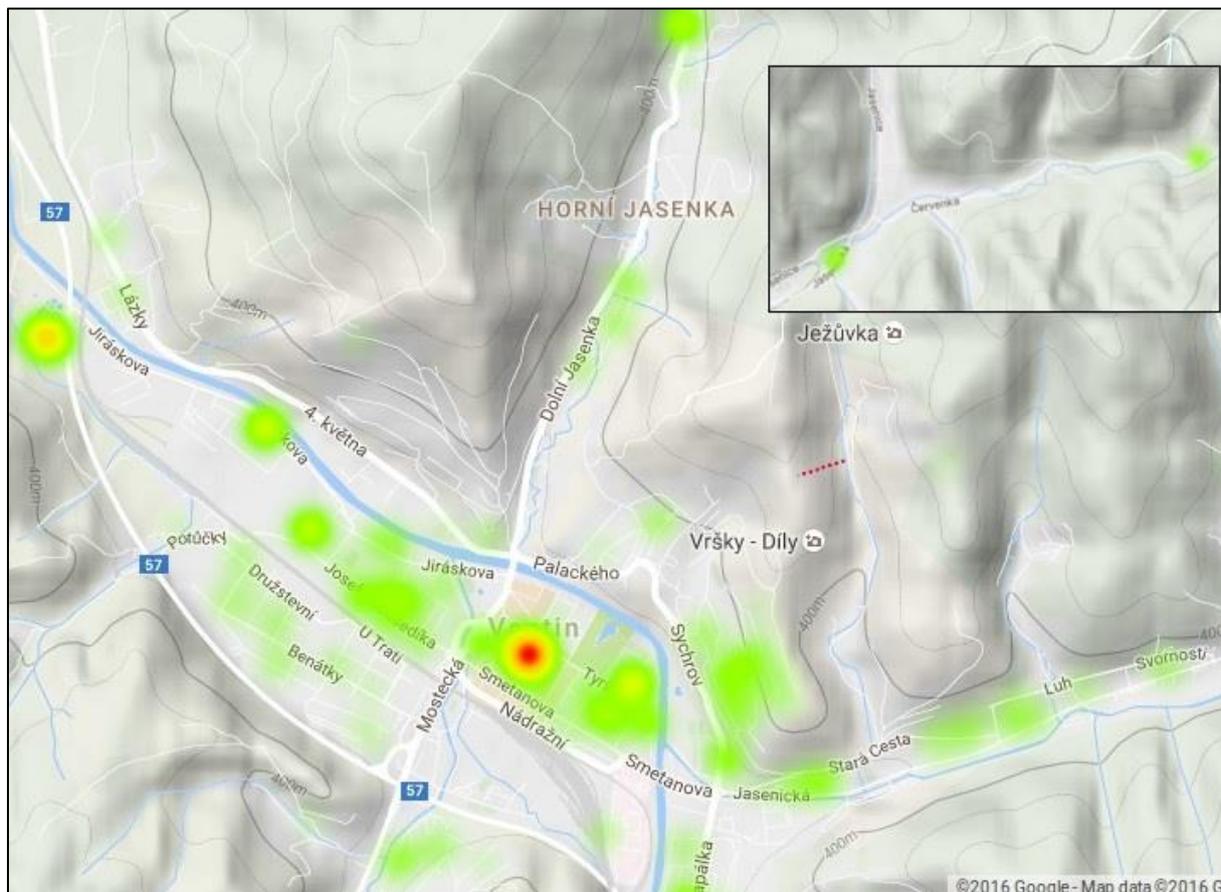
Penzion Jablůnka – soukromý dům, kde majitel pronajímá se standardní nájemní smlouvou části bytu (jednotlivé pokoje) - podle informací ÚP bylo v nedávné době obýváno až 11 lidmi.

Chudoba

Chudoba registrovaná podle počtu příjemců dávek hmotné nouze (specificky dávek doplatku na bydlení a příspěvku na živobytí⁴) se momentálně dotýká 404 příjemců dávek - obyvatel Vsetína a jejich rodin. Jejich prostorovou distribuci po městě zachycuje mapa č.2 – nejvýraznější koncentrace (58 osob) představuje ohlašovnu města.

Mapa č.2 - lokalizace příjemců dávek hmotné nouze - doplatku na bydlení a příspěvku na živobytí (ve výřezu oblast Horní Jasenice a Červenky; zdroj: ÚP)

Geografické rozmístění je relativně plošné a vyšší koncentrace se nesoustředí výrazně do jiných, než popsaných lokalit (SVL, ubytovny a soukromé ubytovací kapacity). Největší koncentrace jsou, kromě ohlašovny městského úřadu, v sociálně vyloučených lokalitách (Poschla – celkem 29 příjemců, Jiráskova 409 – 12 příjemců) a v azylovém domě ELIM (10

⁴ Nárok na příspěvek na živobytí vzniká osobě či rodině, pokud po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje příjem této osoby či rodiny částky živobytí. Výše příspěvku na živobytí se stanovuje jako rozdíl mezi částkou živobytí osoby či rodiny a jejich příjmem, od kterého se odečtou přiměřené náklady na bydlení (max. do výše 30% příjmu osoby či rodiny).

Doplatek na bydlení je opakující se dávkou pomoci v hmotné nouzi, která společně s vlastními příjmy občana a příspěvkem na bydlení pomáhá hradit odůvodněné náklady na bydlení. Jeho výše je stanovena tak, aby po uhrazení odůvodněných nákladů na bydlení (nájmu, služeb a energií) zůstala částka živobytí. Doplatek na bydlení lze přiznat i osobě, které nebyl přiznán příspěvek na živobytí, protože její příjem přesáhl částku živobytí, ale nepřesáhl 1,3 násobek této částky. (zdroj: MPSV)

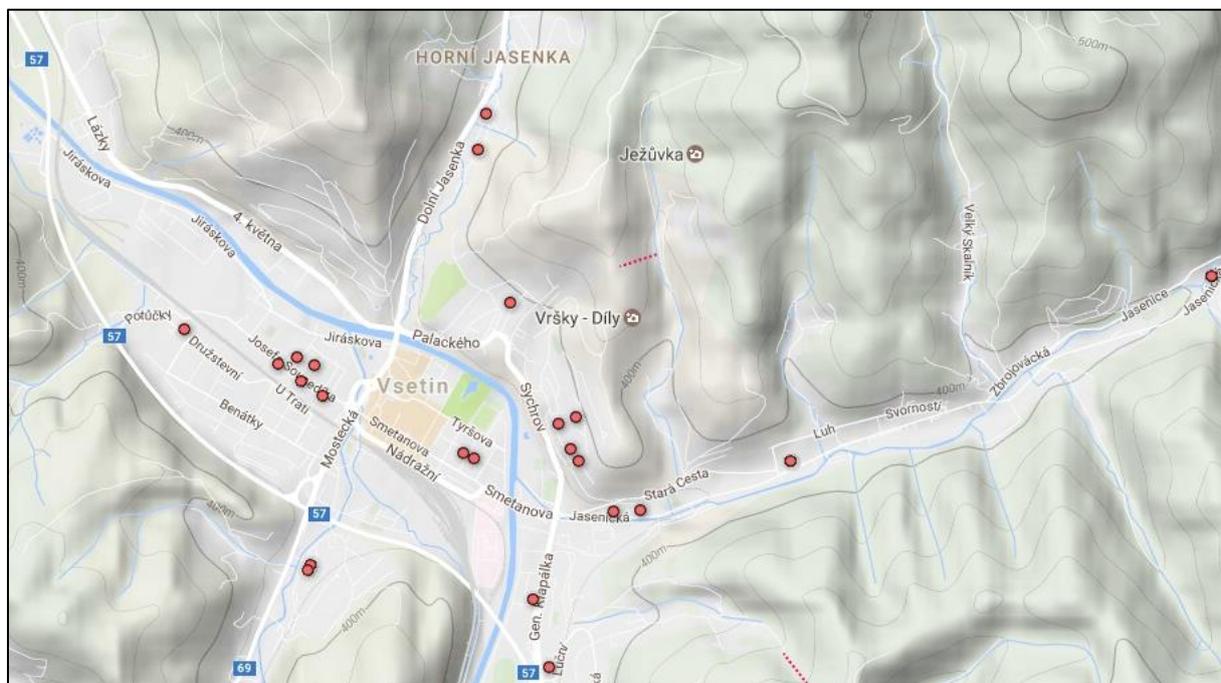

příjemců). Necelá polovina příjemců dávek HN registrovaných na ohlašovně města (22 osob) bydlí na některé z ubytoven Kravac Trade (Jasenická 779), nebo Prauss (Jablůnka 237). Další adresy původně městských bytů zprivatizovaných v roce 2009 na nároží ulic Sušilova a Tyršova koncentrují vyšší podíl osob pobírajících dávky HN, konkrétně 7, respektive 14 příjemců.

Na dalších adresách se pak objevuje zpravidla méně než 10 příjemců na jednom č.p. a spíše než o vyloučení lze hovořit o potenciálním ohrožení obyvatel konkrétních adres sociálním vyloučením plynoucím z vyšší koncentrace materiální chudoby (Jiráskova 1126 – 11 příjemců, dále ulice Josefa Sousedíka, Na Příkopě, sídliště Sychrov - Bratří Hlaviců).

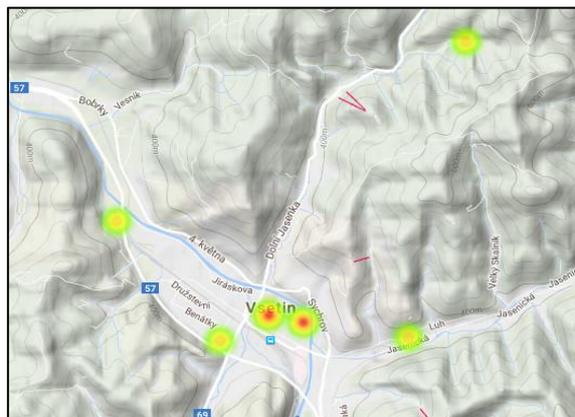
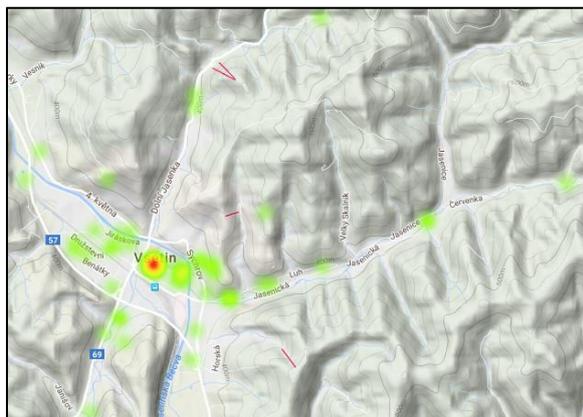
Při konfrontaci s daty ÚP o nezaměstnanosti je patrné, že na dalších cca 23 adresách mimo těch, které sledujeme, ve Vsetíně se koncentrují lidé (>3 osoby) pobírající dávky HN, kteří jsou zároveň (často dlouhodobě) vedeni v registru uchazečů o zaměstnání (přičemž nelze říci, zda jde o tytéž osoby).

Mapa č.3 – průmět adres registrovaných uchazečů o práci s adresáty dávek HN (zdroj: ÚP)

Při rozčlenění příjemců dávek podle věkových kategorií – nad 55, nad 65 let či naopak mládež ve věku 19-25 let se mapa distribuce promění, jak ukazují následující mapy č 4, 5 a 6.

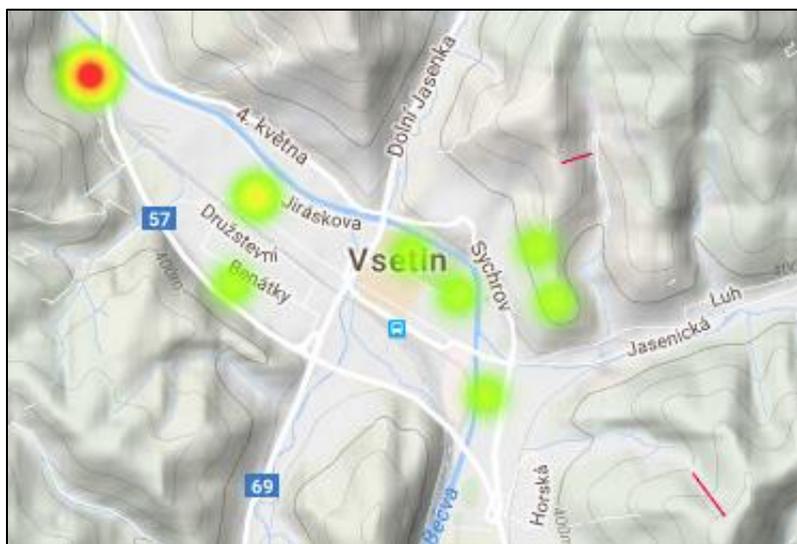

Mapa č.4 - příjemci dávek HN roč. 1946 –1961 (zdroj: ÚP) Mapa č.5 - příjemci dávek HN ročník 1946 – 1951 (zdroj: ÚP)

Zatímco v kategorii mezi 55 a 65 lety věku je rozmístění příjemců dávek HN ještě relativně plošné, nad 65 let jde o jednotlivce žijící v samostatné domácnosti – výjimkou je jeden příjemce na ubytovně KravacTrade (Jasenická 779) a jeden z lokality Poschla, žijící v pětičlenné domácnosti.

Naopak příjemci dávek hmotné nouze v nejmladší věkové kohortě (19 – 25 let) se koncentrují nejvíce v lokalitě Poschla (8 příjemců) – ve zbytku města jde, kromě dvou příjemců z Jiráskové 1126, o jednotlivé případy/adresy.

Mapa č. 6 - příjemci dávek HN ročník 1991 – 1997 (zdroj: ÚP)

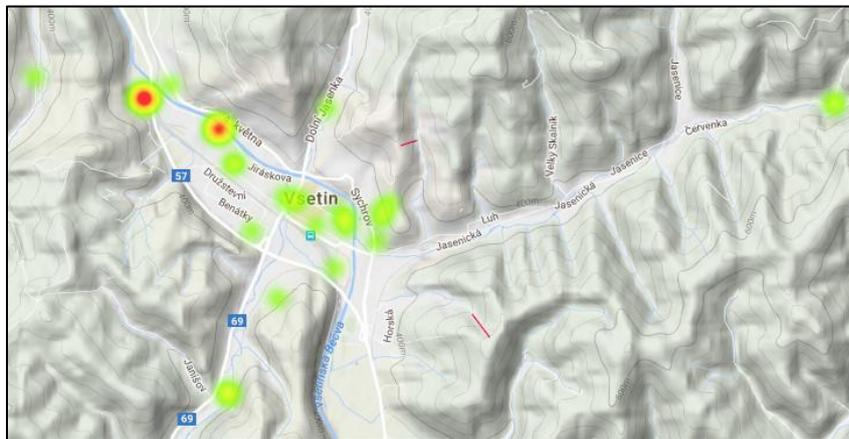
V lokalitě Poschla se tak koncentrují příjemci dávek HN na obou koncích věkového spektra.

Další perspektivu může nabídnout rozřazení podle počtu osob v domácnostech příjemců dávek v hmotné nouzi. Při nastavení spodní hranice počtu na 5 členů v domácnosti je

rozmístění příjemců stále poměrně plošné (viz mapa č.7), při vyšším počtu osob v domácnosti se **z 25 domácností splňujících kritérium nachází 19 domácností v sociálně vyloučených, nebo sociálním vyloučením ohrožených lokalitách.**

Mapa č.7 - lokalizace příjemců dávek HN v domácnostech nad 5 členů (zdroj: ÚP)

Věk příjemců dávek HN se na běžných adresách a adresách vnímaných/označovaných jako vyloučené (včetně ubytovny KRAVAC a azylového domu ELIM) liší v průměru o 6 let – oproti běžným adresám je věk zdejších příjemců dávek HN v průměru nižší, cca 40 let. Taktéž i průměrný počet osob v domácnostech příjemců dávek HN představuje rozdíl o 1,5 člověka více v domácnostech lokalizovaných na kritických adresách. **Na adresách spojených se sociálním vyloučením tedy žijí lidé průměrně nižšího věku a ve více početných domácnostech, než ve zbytku města.** Nutně to nemusí znamenat větší počet nezaopatřených osob (dětí), ale i více než dvě generace žijící v jedné domácnosti, rodiny sourozenců žijících u rodičů, případně dalších příbuzných.

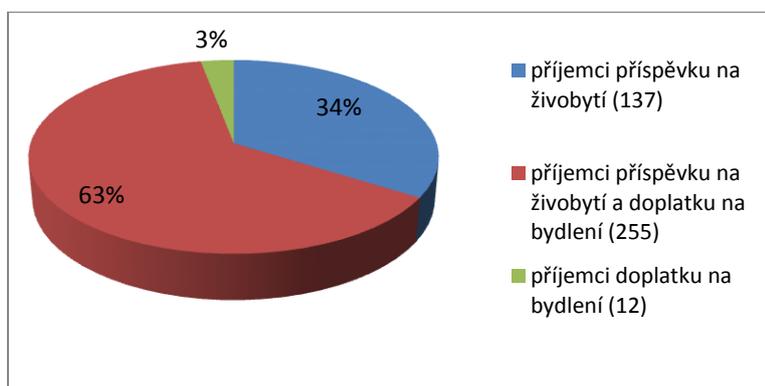
Při čerpání těchto dávek často Úřad práce řeší podvodné praktiky příjemců podávajících nepravdivé informace např. o počtu osob v domácnosti, nebo docházce do zaměstnání – jde o neprokazatelné situace, ve kterých záleží na přístupu konkrétních pracovníků a pracovníků úřadu, což bývá zdrojem řady kontroverzí i konfrontací ve výkladu pravidel na straně klientů ÚP. **Podvodné čerpání dávek je podle zdroje ÚP přítomné ve vyrovnané míře u Romských i majoritních klientů.** Mezi těmito případy se objevuje například nepřiznaný příjem (práce na černo), formálně rozvedená manželství setrvávající ve stejné domácnosti, nebo účelné využívání pobytových sociálních služeb (Dům na půl cesty).

Častým tématem při rozhovorech s příjemci dávek HN byla měsíčně se měnící výše doplatku a příspěvku na bydlení (dávky státní sociální podpory), zapříčiněná odlišným výpočtem obou dávek. Zatímco v případě příspěvku na bydlení dokládají žadatelé uhrazené náklady na bydlení za předcházející čtvrtletí, výše doplatku na bydlení vychází z aktuálního měsíce, ve kterém je žádost podána. Vyplácené přeplatky za služby a energie se strhávají z celkových nákladů na bydlení - jsou posuzovány jako příjem - a jejich jednorázová kumulace (pokud jsou vráceny najednou) zvyšují aktuální příjem do té míry, že může vést k dočasnému snížení, nebo i nepřiznání dávky příspěvku na bydlení. Příjemci příspěvku na bydlení, jejichž

počet je mezi příjemci dávek HN odhadován na 75% (cca 303 osob), často podle pracovníků ÚP vnímají tyto přeplatky jako „svoje úspory“, které po vyúčtování utrácejí bez ohledu na to, že jejich výše bude zahrnuta do kalkulace dávek v dalším čtvrtletí. V případě nepřiznání dávky příspěvek na bydlení, z důvodu aktuálního navýšení příjmu, pak žádají pro jejich uhrazení o dávku doplatku na bydlení - jedna dávka (DnB) „vykrývá“ druhou (PnB).

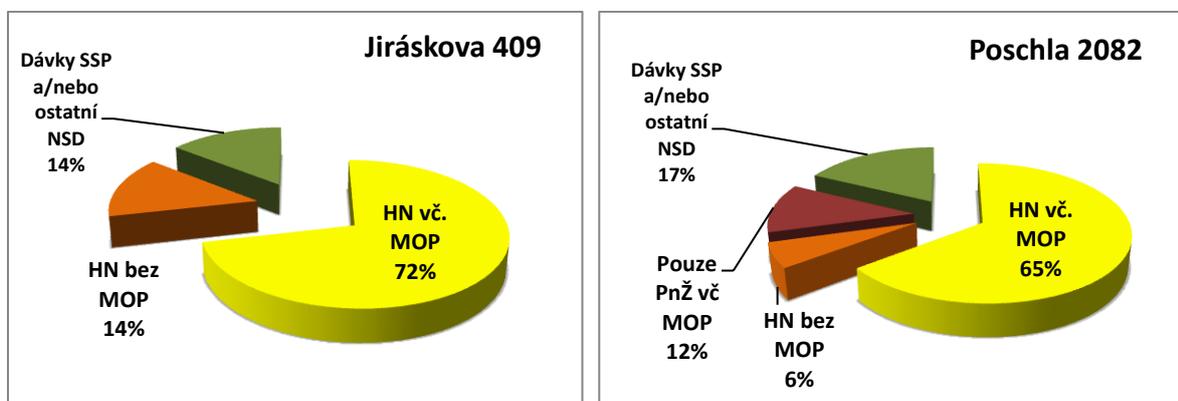

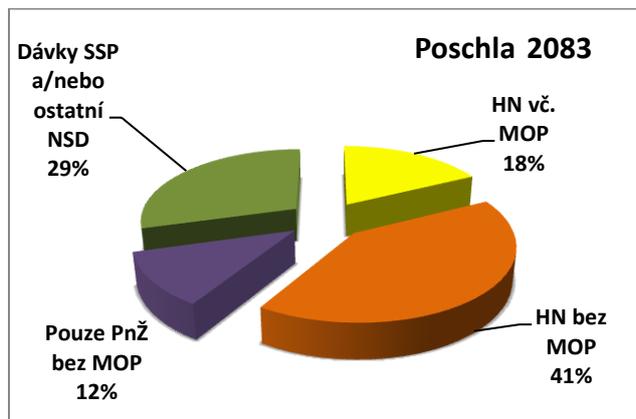
Graf č.1 - podíly příjemců jednotlivých dávek hmotné nouze (celkem 404 příjemců; zdroj ÚP)

Lokalita Poschla a Jiráskova 409

Ilustrativní je také bližší pohled na strukturu čerpání dávek příspěvku na živobytí a doplatku na bydlení a státní sociální pomoci mezi obyvateli největší vsetínské lokality Poschla 2082 a 2083 a Jiráskova 409. Dávka příspěvek na bydlení (SSP) je vyplácena téměř všem (nejméně 88% domácností na adrese Poschla 2083). Výplata zbylých dávek HN – doplatku na bydlení a příspěvku na živobytí – je více různorodá: příspěvek na živobytí pobírá od 71 – 86% zdejších domácností, zatímco doplatek na bydlení aktuálně kolísá mezi 59% (Poschla 2083) a 86% (Jiráskova 409).

Přestože dávky HN a SSP pobírají všechny domácnosti, obyvatelé Jiráskovy 409 a Poschly č.p. 2082 vykazují procentuálně obdobné vzorce čerpání dávek HN a SSP.

Graf č.2 - Struktura příjmu dávek HN v jednotlivých lokalitách (Zdroj: ÚP)

Struktura dávek u domácností na adrese Poschla č.p. 2083 je detailním rozboru více různorodá – méně časté využívané dávky mimořádné okamžité pomoci, čerpání pouze jedné z dávek hmotné nouze, nebo větší zastoupení dávek státní sociální pomoci. Tato skutečnost, společně s aktuálně nižší registrovanou mírou nezaměstnanosti (6 registrovaných uchazečů oproti 24 v č.p. 2082)⁵, může poukazovat na obecně větší míru socio-ekonomických kompetencí. Mezi respondenty byl tento rozdíl několikrát reflektován a dům č.p. 2083 byl označen za „ten lepší“ z obou. Největší podíl domácností pobírajících všechny dávky HN včetně dávek mimořádné okamžité pomoci (MOP) je na adrese Jiráskova 409.

Shrnutí:

Největší koncentrace příjemců dávek hmotné nouze jsou lokality Poschla a Jiráskova, následovány ubytovnami Kravac Trade s.r.o. (Jasenická 779) a Praus (Jablunka 237) a azylovým domem ELIM. Další koncentraci zaznamenaly adresy Tyršova 1272 a Sušilova 1335, přičemž nejvíce osob pobírajících dávky HN je na ohlašovně města.

Chudoba je chápána subjektivně (i napříč institucemi), ve výpovědích veřejnosti i institucionálních aktérů bylo odkazováno např. na nové automobily obyvatel SVL, jako na důkaz jejich zaopatřenosti.

Problém v nastavení stabilního rozpočtu způsobují jednorázově vyplácené zálohy za energie, které mají potenciál každoročně vychýlit výši příjmů některých domácností do té míry, že výše dávek kolísá, případně nedosáhnou na dávku příspěvek na bydlení vůbec. Vykrývání přechodného období mezi vyplacením dávek SSP a HN (po ukončení zaměstnání) bývá často zdrojem finanční nestability a zadlužování domácností.

Relativně vysoké nájemné a především ceny služeb (elektřina, voda) podstatně přispívají k chudobě obyvatel lokality Poschla. Reálná výše dostupných mezd je

⁵ Tato hodnota může být ovlivněna aktuálně velkým počtem pozic VPP zřizovaných ve spolupráci města Vsetín, Technickými službami a ÚP.

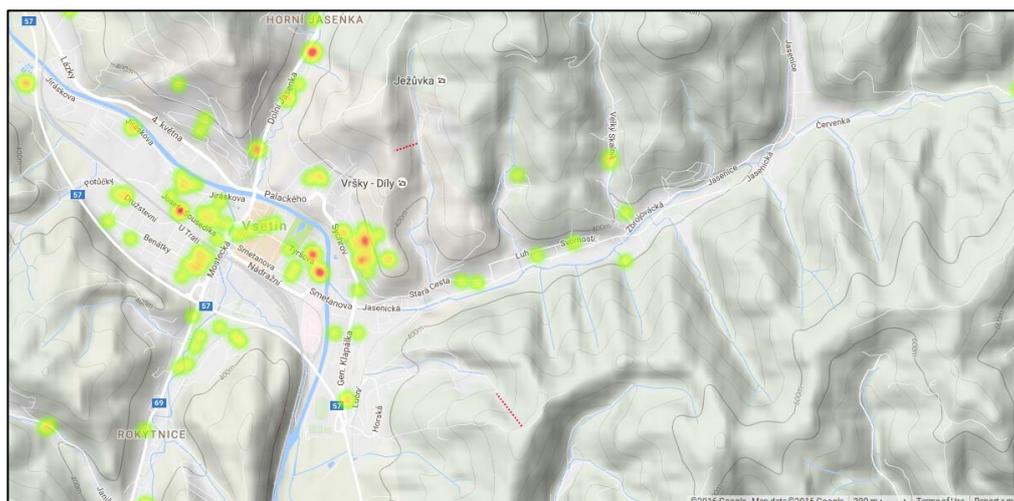

nižší/srovnatelná s výší nákladů na bydlení a nemotivuje obyvatele k aktivnímu přístupu k zaměstnání.

Nezaměstnanost

Nezaměstnanost se ve městě Vsetín pohybuje dlouhodobě nad celorepublikovým (5%) i krajským (4,1%) průměrem s aktuální hodnotou mírně pod 6,3%⁶. V meziměsíčním srovnání dále vyplývá, že probíhající plošný pokles nezaměstnanosti je ve Vsetíně setrvale nejpomalejší ze Zlínského kraje. Hlavními zaměstnavateli nízko- či nekvalifikované pracovní síly jsou velké průmyslové provozy (TES Vsetín s.r.o., Austin Detonator s.r.o. WOCO STV s.r.o., STÍN KOVO s.r.o., SCHOTT ČR a.s., INDET SAFETY SYSTEMS a.s., IRISA výrobní družstvo, SVĚT OKEN s.r.o.). Strategii zaměstnavatelů je podle ÚP nabízet pozice co nejširšímu spektru uchazečů (s minimálními vstupními požadavky), což budí zdání velké poptávky po nekvalifikované pracovní síle – výběr se však v průběhu přijímacího procesu nutně specifikuje, přičemž největší překážkou pro přijetí bývá chybějící praxe a podle výpovědí respondentů z řad uchazečů o zaměstnání i stereotypy vůči Romům.

Mapa č.8 - lokalizace uchazečů o zaměstnání (mimo adresy Svárov 1080 – 90 UoZ) v registraci 12-24 měs. (zdroj: ÚP)

Město a místní NNO mají zkušenost s využíváním nástrojů aktivní politiky nezaměstnanosti (veřejně prospěšné práce), nebo s projekty z fondů EU zaměřenými na zvyšování zaměstnanosti a pracovních kompetencí – ELIM o.p.s. provozoval v letech 2003 – 2007 Agenturu podporovaného zaměstnávání (pracovní asistence, poradenství, motivační kluby, pracovní terapie a další). VKCI v letech 2009-2012 koordinovalo veřejnou službu, na kterou navázalo projektem „Veřejná služba startem k zaměstnání“ skrze který pracuje do současnosti několik pracovníků u Technických služeb Vsetín p.o. Dále ve vlastní společnosti Gazeli servis s.r.o. momentálně zaměstnávají cca 11 hendikepovaných klientů (se sníženou

⁶ Data za říjen 2016 Zdroj: měsíční statistická zpráva ÚP (https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/zlk/statistika/rok_2015/info_o_tp_-_rijen_15.pdf); zdroj ostatních hodnot: ČSÚ 2015

pracovní schopností). S úřadem práce navíc spolupracují na rekvalifikacích a podpoře jejich dlouhodobých klientů v rámci terapeutické dílny. Diakonie Vsetín realizovala v roce 2010 – 2011 projekt „Pracovní parta“ na podporu integrace sociálně vyloučených skupin na trh práce⁷. I mezi respondenty byly předcházející projekty reflektovány jako dobré příležitosti, které však jen zřídka pokračují do regulérního zaměstnání. Největším zaměstnavatelem absolventů projektových pracovních úvazků jsou ve Vsetíně Technické služby Vsetín p.o.

Technické služby

Technické služby Vsetín p.o. realizovaly v letech 2006 – 2008 ve spolupráci s městem Vsetín projekt „Pracovní Šance“ - komplex rekvalifikačních a motivačních kurzů, individuálního poradenství a částečně dotovaného zaměstnání na 12 měsíců. V roce 2016 město Vsetín ve spolupráci s Technickými službami města Vsetína p.o. zaměstnávalo vytipované uchazeče o zaměstnání dlouhodobě registrované na ÚP, dotované skrze APZ. Kritérii výběru uchazečů byla délka registrace na ÚP nad 24 měsíců (nad 50 let věku pak nad 6 měsíců, sociálně vyloučení/v hmotné nouzi registrovaní nad 3 měsíce). Oproti minulým letům byl v roce 2016 přijat na pozice pracovníků technických služeb bezprecedentně vysoký počet zaměstnanců – ve třech, respektive čtyřech vlnách, od dubna/května (podpis smlouvy mezi ÚP a městem Vsetín) do října/prosince 2016 bylo (a bude) přijato více než 90 uchazečů, se smlouvami na 4 - 6 měsíců podle zdroje financování z národní, nebo jiné projektové (flexibilní) APZ.

Struktura pracovníků VPP	Počet
Mladiství- do 18 let	9
Ženy	21
Opakovaný nástup v TS	16
První zaměstnání	79
Počet exekucí	355
Národnostní menšina	66
Ukončení PP- uplynutím	46
Ukončení PP- dohodou	11
Bydliště- Poschla	22
Bydliště- jiná lokalita	73
Celkový počet VPP v 2016	95

Tabulka č.3 – Struktura pracovníků VPP v říjnu 2016 (Zdroj: Technické služby Vsetín p.o.)

Z tabulky je patrný velký podíl Romů mezi pracovníky TS, stejně jako velký podíl exekucí vedených u jejich zaměstnanců – cca 4 exekuce na člověka. Vysoký podíl zaměstnanců bez předchozí zkušenosti práce u TS (83%) lze interpretovat zájmem ÚP poskytovat pracovní příležitosti „novým“ uchazečům. ÚP se pokouší oslovovat mladé uchazeče o zaměstnání (do 25 let), kterých pro Technické služby v prvních cyklech nabrali cca 1/4 z celkového počtu⁸. Následující mapy č.9 a 10 lokalizují UoZ ve věkové kategorii 15 – 25 let – zatímco do jednoho

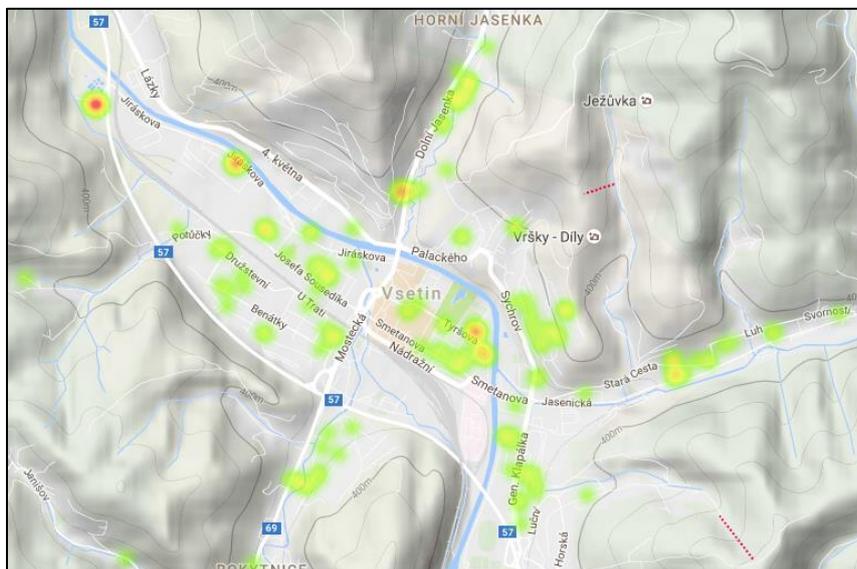
⁷ Jedním z výstupů projektu je stejnojmenná publikace: Kolektiv autorů. 2011. Pracovní Parta: Zpráva z projektu integrace sociálně vyloučených skupin na trh práce. Vsetín, Diakonie ČCE.

⁸ Celkem 22 uchazečů do 25 let (28%) bylo vybráno v prvních dvou vlnách v dubnu a květnu 2016.

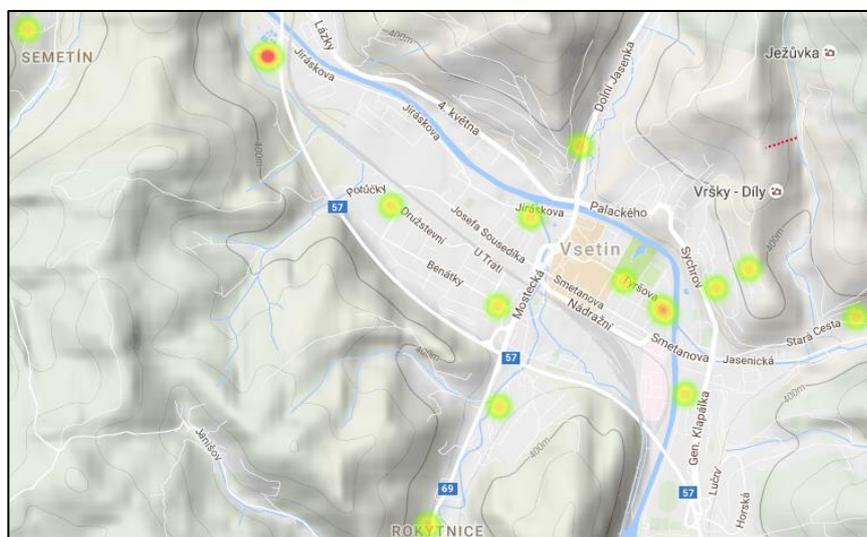

roku je evidenci je v této věkové kategorii 90% uchazečů, větší koncentrace registrovaných na ÚP zaznamenává pouze Poschla č.p. 2082.

Mapa č.9 - lokalizace uchazečů o zaměstnání (mimo adresy Svárov 1080) ve věkové kategorii 15-25 let (181 uchazečů; zdroj: ÚP)

Mapa č.10 - lokalizace uchazečů o zaměstnání ve věkové kategorii 15-25 let registrovaných 12-36 měsíců (19 uchazečů; zdroj: ÚP)

Reflexe politiky APZ byla na obou stranách zdrženlivá a jakkoliv dotazovaní oceňovali dostupnost pracovní příležitosti pro víc lidí, byly reakce vesměs kritické. Předmětem kritiky na straně ÚP byla problémovost vytipovat a motivovat do zaměstnání dostatečný počet registrovaných osob, kteří by splňovali kritéria financování, a to zvláště mezi majoritními uchazeči o zaměstnání. S Technickými službami se shodovali i v tom, že jak koordinátoři, tak řadoví zaměstnanci, byli vybíráni ze stejné kategorie uchazečů (např. podle kritéria

dlouhodobé nezaměstnanosti) a bylo obtížné nalézt na tyto pozice vhodné kandidáty s dostatečnými kompetencemi, autoritou atd. Technickým službám se během tohoto roku zdvojnásobil počet zaměstnanců – původní stav je cca 70 zaměstnanců – a bylo pro ně náročné zajistit dostatečnou koordinaci všech složek, nemluvě o administrativní zátěži.

Zlepšení finanční situace, nebo zisk pracovních zkušeností a referencí využitelných v následném ucházení se o práci na volném trhu zmiňovali respondenti také, ale problematizovali je skrze malý rozdíl mezi dosažitelnou výší přídavků (doplněnou o prakticky nekontrolovatelný výdělek z nekolidujícího zaměstnání) a oficiální mzdou. Podstatnou bariéru také představovala časová nespojitost s měnícím se datem výplaty ostatních sociálních dávek na ÚP, což vede podle jedné z respondentek k zatěžování domácího rozpočtu:

„Nejde trvat na pravidelných platbách jako třeba za nájem, když třeba ÚP ty dávky nevyplácí pravidelně – je nemožné je chtít učit hospodařit, když on všechny ty papíry na sociálku donese a na konci měsíce pořád neví, kolik dostane.“

Skepsi k pozitivnímu dopadu získané pracovní zkušenosti dokládali respondenti krátkodobostí sjednávaných smluv, respektive malou pravděpodobností prodloužení smlouvy nad rámec dotovaného pracovního místa. Hrála zde roli i zkušenost z předešlých projektů opět spojená s chybějící (dostatečnou) finanční motivací. Pragmatický přístup k práci vede k předčasnému ukončení pracovního poměru, či vysoké nemocnosti, která byla nejen předáky TS rozporována jako utilitární:

„Před koncem měsíce je běžná 50% pracovní neschopnost. Do práce nejdu, berou nemocenskou a tím překlenují tu dobu, než jim znova naskočí dávky na ÚP.“

Vysoký počet letos přijímaných pracovníků VPP u TS a kritéria nastavená pro jejich si vysloužila shodně kritiku od profesionálů i respondentů z cílové skupiny - uchazečů o zaměstnání.

- Nemožnost efektivně pracovat s lidmi na individuální úrovni
- Nemožnost adekvátně vybrat a zaplatit koordinátory pracovních skupin (stejně, neefektivní podmínky výběru jako u zbytku CS – dlouhodobá nezaměstnanost...)
- Nemožnost podržet si ověřené pracovníky schopné zaučit mladé nováčky

Z pohledu vedoucích ÚP a práce s klienty z vyloučených lokalit nepanuje rozdíl mezi těmito uchazeči o práci a těmi z jiných adres. **Kromě vyšší procentuální nezaměstnanosti, nebo její délky „nespatřuje markantní rozdíl ve vztahu k ÚP nebo ke zprostředkování zaměstnání“ mezi Romy a majoritní společností. Specifickými skupinami uchazečů o zaměstnání jsou z jejího pohledu obyvatelé SVL (Romové) a klienti ubytoven.**

Pracovníci VPP, především Romové, tematizovali verbální napadáním ze strany veřejnosti a stigmatizující náboj reflexních vest, které zaměstnanci nosí. Ty jsou v očích veřejnosti často

spojeny s obecně prospěšnými pracemi a pracovníci VPP pak bývají někdy zaměňováni s trestanci.

Vzdělání je jedním z klíčových determinantů úspěšnosti na trhu práce. Následující tabulka č.4 uvádí počty UoZ ve Vsetíně a z lokality Poschla a Jiráskova 409 vzhledem k jejich dosaženému vzdělání.

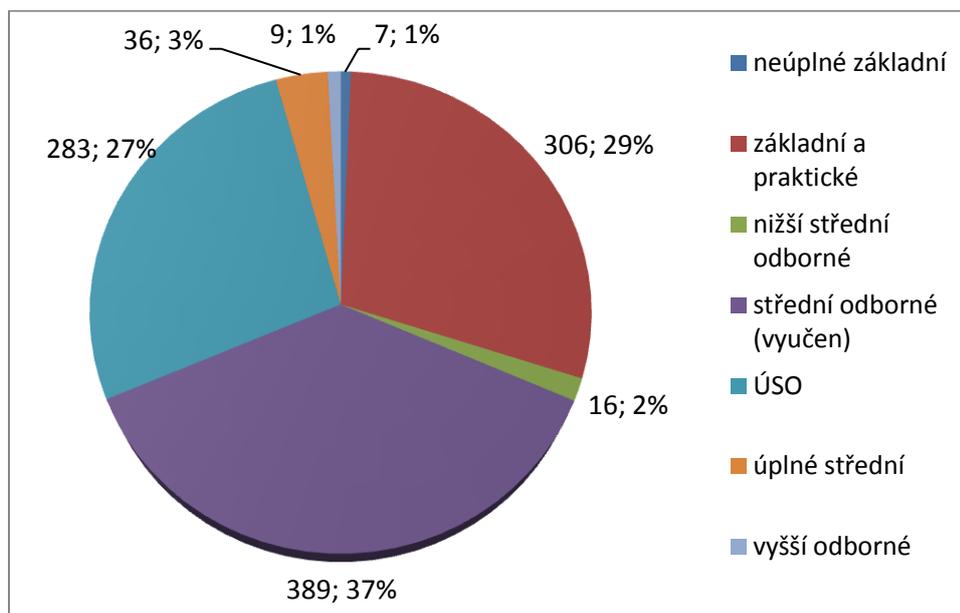
	Počet uchazečů o zaměstnání	Vzdělání				Délka evidence		
		základní	vyučení	maturita	VŠ	Do 1 roku	1-2 roky	Nad 2 roky
Město Vsetín	1152	310	405	344	93	707 (61,2%)	137 (11,9%)	308 (26,6%)
Jiráskova 409	27	26	1	0	0	15 (55,5%)	3 (11%)	9 (33,3%)
Poschla	30 ⁹	26	3	0	0	22 (73,3%)	4 (13,3%)	4 (13,3%)

Tabulka č.4 – vzdělání a délka evidence uchazečů o zaměstnání z lokality Poschla / Jiráskova 409 (zdroj: ÚP)

Vzdělání uchazečů o zaměstnání ze SVL jen v ojedinělých případech překročí úroveň základního (praktického) stupně. Vztaheno na délku evidence tyto uchazeči víceméně kopírují poměr ostatních UoZ ze zbytku města – v případě adresy Poschla pak dokonce převyšují podíl UoZ v evidenci do 1 roku (o necelých 12%) ve prospěch nižšího podílu UoZ v evidenci nad 2 roky (menší o 13,3%). U adresy Jiráskova 409 je pak ve srovnání poměr vychýlen mírně ve prospěch dlouhodobě registrovaných o necelých 7%. Následující graf č.3 znázorňuje poměrné zastoupení jednotlivých vzdělanostních skupin mezi registrovanými uchazeči o zaměstnání.

⁹ Relativně nízké aktuální počty UoZ jsou ovlivněny letošním náborem značného počtu lidí na pozice VPP u Technických služeb p.o.
Jeden uchazeč byl označen jako “bez vzdělání”

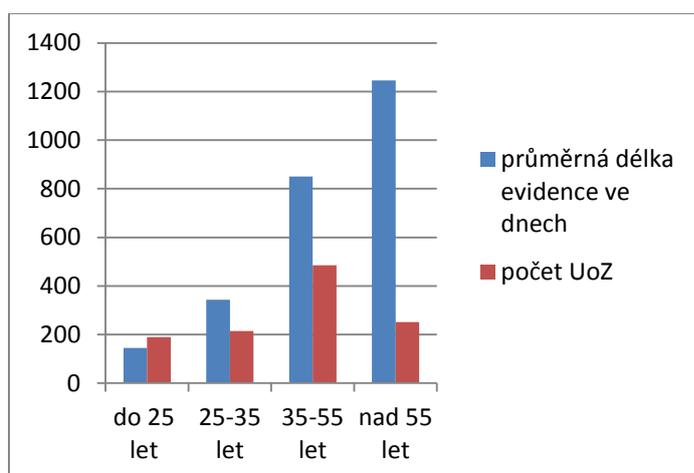

Graf č.3 - zastoupení uchazečů podle dosaženého vzdělání (zdroj: ÚP)

Z grafu jsou patrné hlavní vzdělanostní skupiny představující uchazeče o zaměstnání – vede střední odborné (vyučení), následované téměř shodnými procenty základního a praktického vzdělání a úplného středního odborného vzdělání. Nepotvrzuje se tak příliš premisa o vyšším vzdělání, vedoucím k lepší uplatnitelnosti.

Délka evidence je dalším podstatným ukazatelem dynamiky nezaměstnanosti. Průměrná délka evidence všech registrovaných uchazečů o zaměstnání¹⁰ je cca 725 dní.

Délku evidence, společně s počtem uchazečů v rámci jednotlivých věkových skupin znázorňuje následující graf č.4.

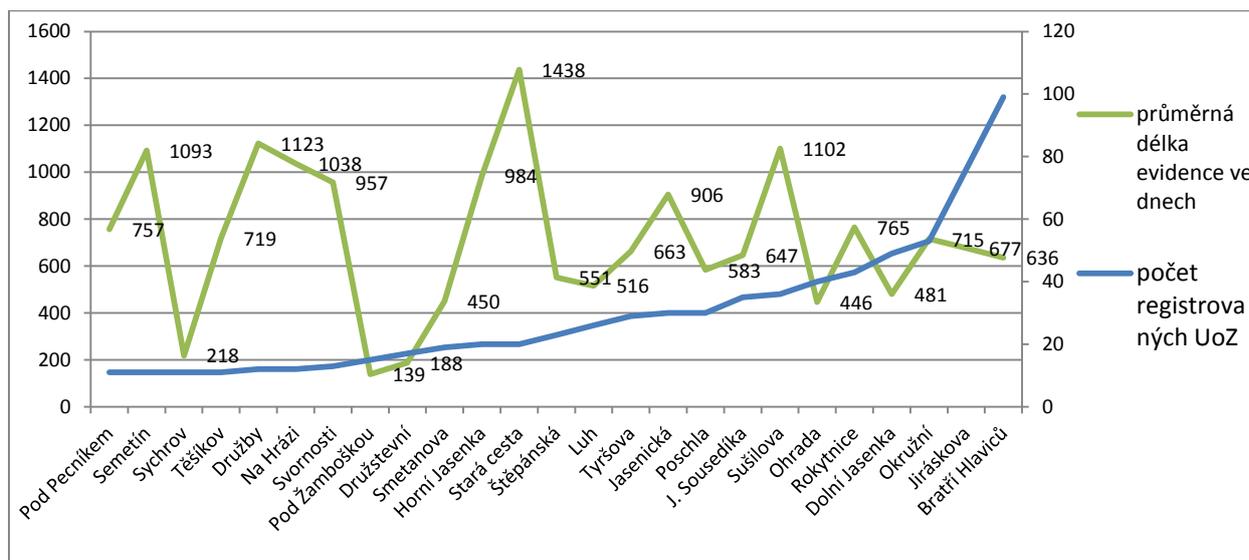
¹⁰ Data byla zpřístupněna během výzkumu v různých časových momentech, takže absolutní hodnoty se mohou vzájemně mírně lišit

Graf č.4 - srovnání délky evidence a počtu UoZ v rámci věkových kohort (zdroj: ÚP)

Pravděpodobně nijak překvapivě průměrná délka evidence roste stabilně s věkem uchazečů. Získat zaměstnání je ve vyšším věku obtížnější a o cca 22% (251) registrovaných uchazečů nad 55 let již lze říci, že jsou po v průměru 3,5 letech v evidenci prakticky nezaměstnatelní.

Zajímavější srovnání může nabídnout lokalizace uchazečů o zaměstnání (nad 10 UoZ v jedné ulici) vzhledem k průměrné délce evidence.

Graf č.5 - lokalizace průměrné délky evidence UoZ a jejich počtu v rámci ulic (zdroj: ÚP)

Z tohoto srovnání vyvstávají jako hodné pozornosti odlišné adresy (Semetín, Družby, Stará Cesta), než SVL vnímané (mimo jiné) jako centra kumulace patologických jevů, jako je nezaměstnanost. Jistě zde hraje roli i fyzické dimenze jednotlivých ulic, které, jako např. v případě ulice Bratří Hlavců, kumulují daleko větší počet obyvatel, než SVL. Přesto je toto zobrazení ilustrativní pro získání představy o distribuci a intenzitě nezaměstnanosti v rámci města.

Následující tabulka č.5 a graf č.6 popisuje vztah mezi dosaženým vzděláním uchazečů o zaměstnání a typu bydlení.

	celke m UoZ	městské byty mimo svl	městské byty v svl	soukromé byty mimo svl	soukromé byty v svl	ohlašov na města
neúplné základní	7	1	1	3	2	0
základní a praktické	306	30	70	137	27	42
nižší odborné	16	2	2	9	1	2
střední odborné	389	7	12	281	13	76

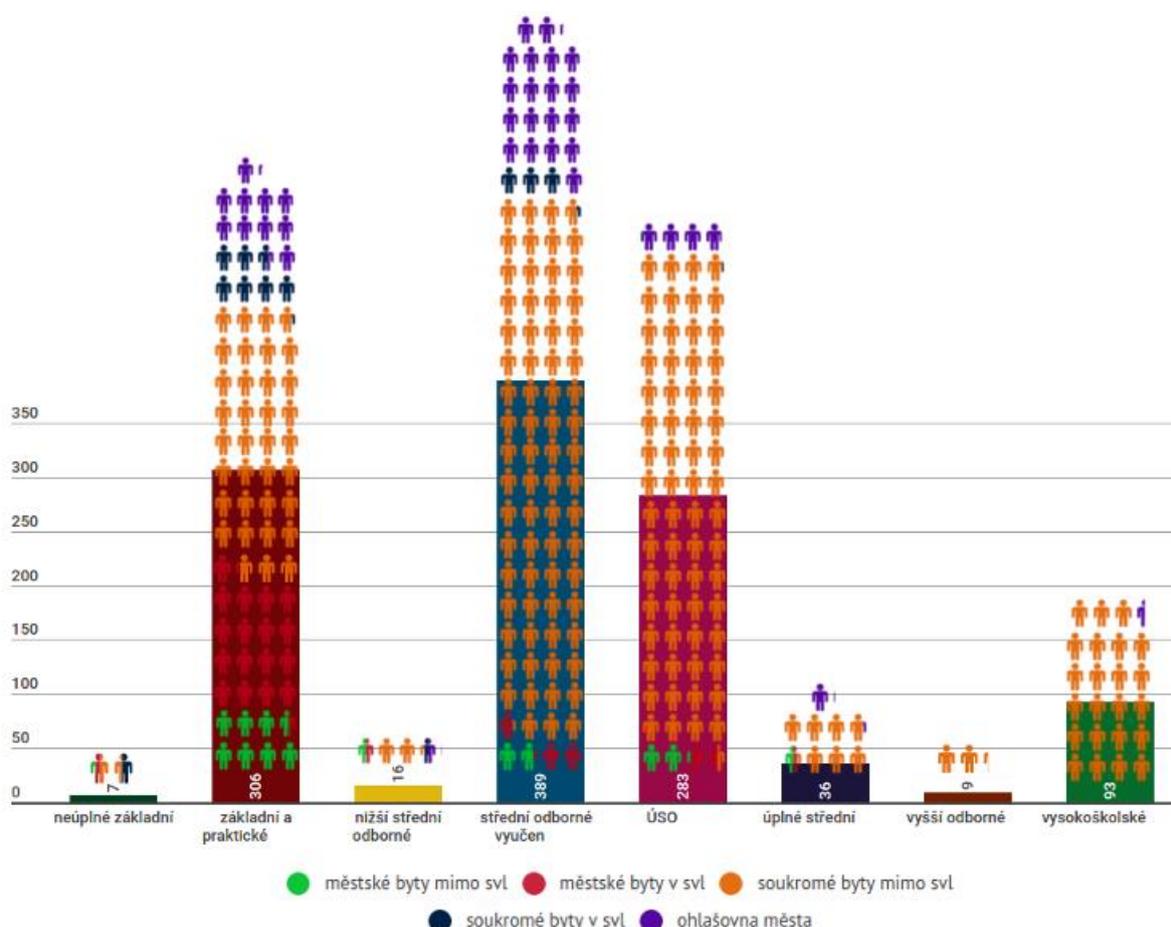

(vyučen)						
ÚSO	283	9	5	255	1	15
úplné střední	36	2	1	28	0	5
vyšší odborné	9	0	0	9	0	0
vysokoškolské	92	0	0	91	0	1

Tabulka č.5 - lokalizace uchazečů o zaměstnání podle dosaženého vzdělání a typu bydlení (zdroj: ÚP)

Znázorněno v grafu č.6, odpovídá největší počet registrovaných na ÚP v jednotlivých vzdělanostních kategoriích soukromému bydlení (vlastnímu i nájemnímu).

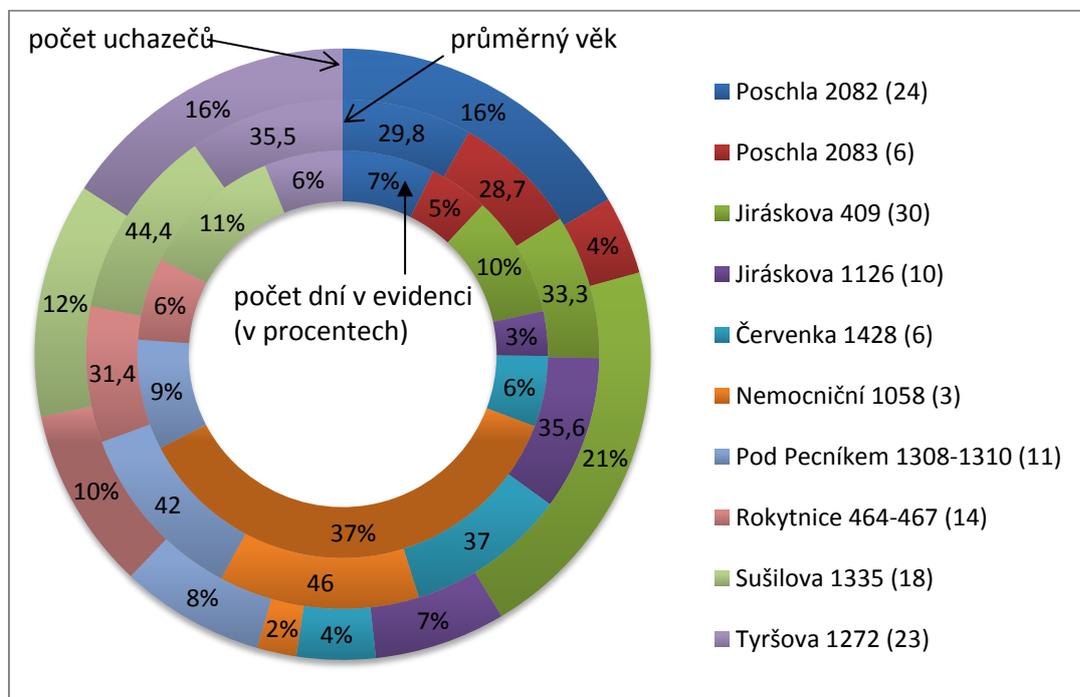
Graf č.6 - lokalizace uchazečů o zaměstnání podle dosaženého vzdělání a typu bydlení (zdroj: ÚP)

Druhou nejpočetnější skupinou jsou v téměř shodném počtu vyučení (se středním odborným vzděláním) hlášení na obci (Svárov 1080) a UoZ se základním a praktickým vzděláním žijící v městských bytech v SVL (do velké míry jde o Romy). Největší počet uchazečů o zaměstnání obývajících městské či soukromé byty v SVL se rekrutuje z obyvatel se základním a praktickým vzděláním, následovanou skupinou obyvatel se středním odborným vzděláním/výučným listem.

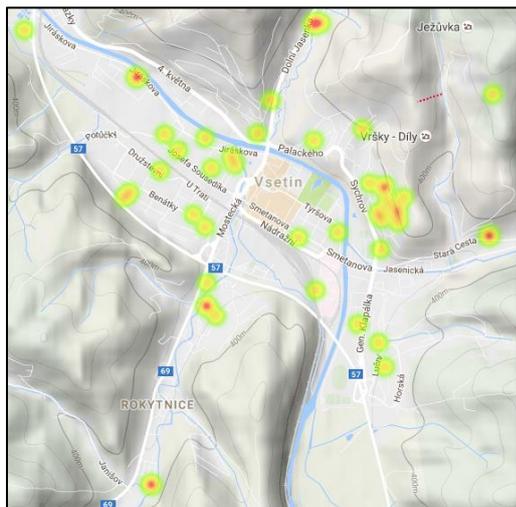
Následující graf zpracovává již pouze adresy definované jako SVL, nebo ty koncentrující vyšší počet sociálním vyloučením ohrožených osob. Srovnává počet uchazečů o zaměstnání s jejich průměrným věkem a průměrnou dobou strávenou v evidenci ÚP.

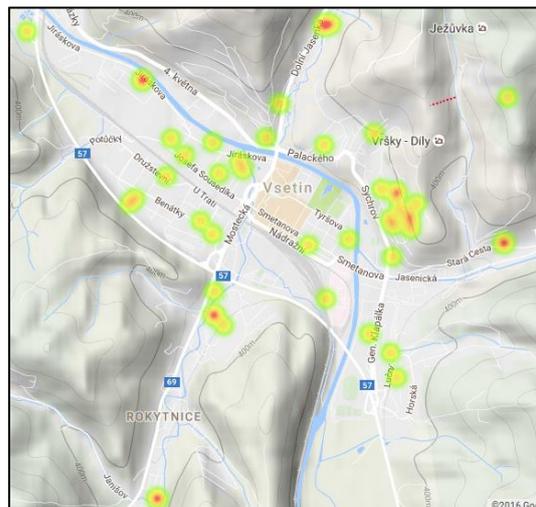
Graf č.7 - srovnání počtu, průměrného věku a délky evidence UoZ ze sledovaných adres (zdroj: ÚP)

Z tohoto grafu je patrné, jakým způsobem a na jakých adresách koresponduje absolutní počet UoZ s procentuálním poměrem délky setrvání v evidenci ÚP. Jakkoliv se většina z uvedených adres pohybuje v průměrné shodě počtu uchazečů a délky evidence, v případě Jiráskovy 409 a Nemocniční 1058 jde o opačné extrémy. Zatímco na Jiráskové 409 je vysoký (nevyšší ze všech lokalit) počet uchazečů odpovídá za relativně disproporční objem dní v evidenci, v případě mikrolokality Nemocniční 1058 jde o opačný případ – tři zdejší uchazeči o zaměstnání (2% z celku) kumulují dohromady 37% z celkového objemu dní v evidenci, reálně více než 8,5 roku.

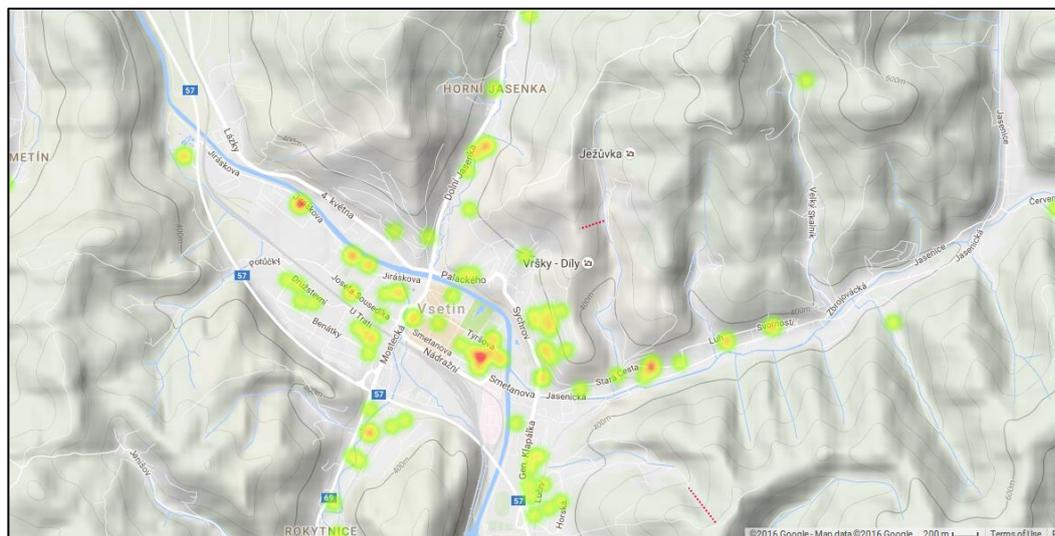

Mapa č.11 - lokalizace uchazečů o zaměstnání (mimo Svárov 1080) v registraci 24-36měs. (zdroj: ÚP)

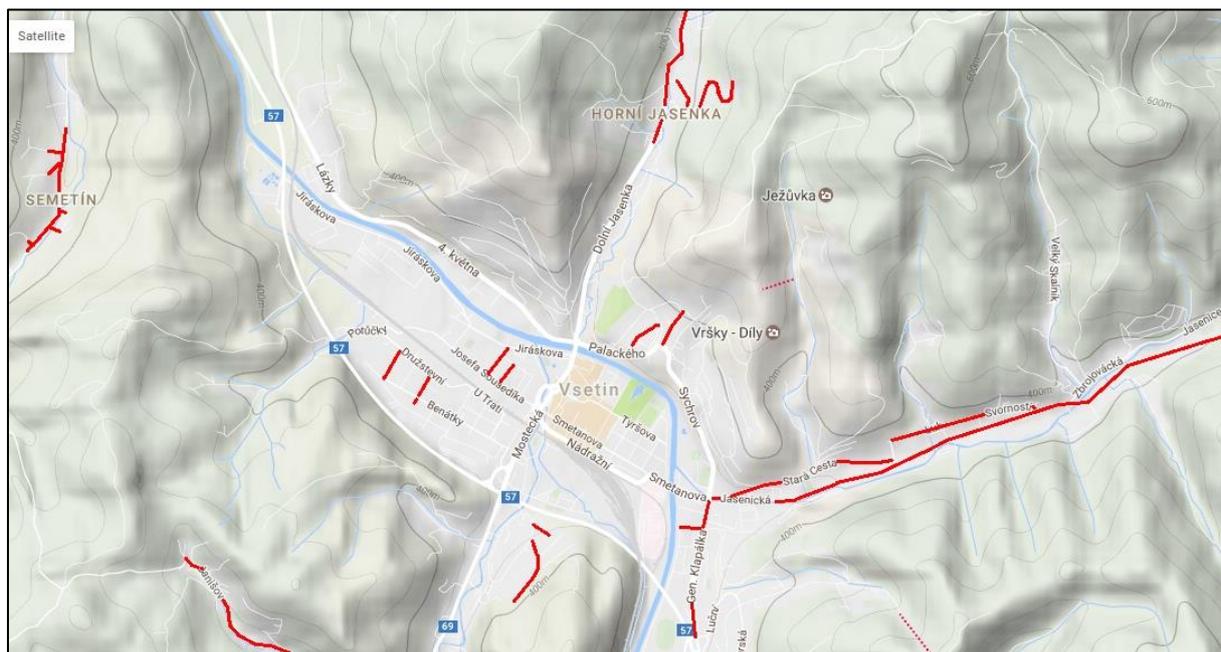
Mapa č.12 - lokalizace uchazečů o zaměstnání (mimo adresy Svárov 1080) v registraci 3 – 5 let (zdroj: ÚP)

Cca v 31 ulicích (na 213 adresách/č.p.) lze registrovat průměrnou délku evidence UoZ delší, než je městský průměr 725 dní v evidenci ÚP (viz mapa č.14). Částečně tuto hodnotu mohou navyšovat dlouhodobě registrovaní uchazeči – těch je aktuálně registrovaných déle než 5 let v evidenci ÚP cca 138. Přibližně 335 registrovaných uchazečů o práci (cca 29,5% z celkového počtu UoZ) žije na adresách, na kterých je registrováno min. dalších 5 uchazečů o práci.

Mapa č.13 - lokalizace uchazečů o zaměstnání (mimo adresy Svárov 1080 – 23 UoZ) v registraci nad 5 let – nejdelší délka evidence je více než 24 let, déle než 10 let je registrováno 42 osob (celkem 115 uchazečů; zdroj: ÚP)

Mapa č.14 – zvýrazněné ulice registrují souhrnnou vyšší délku registrace na ÚP, než je městský průměr (zdroj: ÚP)

Shrnutí:

Nezaměstnanost je symptomem velké skupiny lidí, z nichž pouze někteří mohou spadat i do skupiny sociálně znevýhodněných a vyloučených. Propracované strategie obživy a kalkulace výhodnosti různých způsobů získávání prostředků vedou k při současném nastavení minimální mzdy a systému sociální podpory k „racionální“ nezaměstnanosti.

Nekolidující zaměstnání slouží jako nekontrolovatelná legitimizace práce na černo, kterou si většina registrovaných UoZ doplňuje příjem – kroky vedoucí k legalizaci této práce by měly pozitivní vliv na situaci osob a domácností v (dlouhodobé) nezaměstnanosti a mezi příjemci dávek HN.

Skupina uchazečů o zaměstnání se základním/praktickým vzděláním je téměř stejně početná, jako skupina UoZ s úplným středním odborným vzděláním. Příčinou zde může být nedostatečná praxe a obtížnost jejího získání.

Kumulace příjemců dávek HN a dlouhodobě nezaměstnaných na adresách mimo SVL by zasloužila pozornost a cílenou aktivitu do budoucna zmírňující rozšiřování a prohlubování souvisejících problémů.

Zkušenosti ÚP, NNO a dalších aktérů na poli (prostupného) zaměstnávání rizikových skupin obyvatel by bylo ideální koordinovat (společně se sociálními

službami, SAS) a propojit s podnikatelským sektorem, který by umožnil návaznost práce i po skončení dotace na VPP. Jednorázová práce (VPP) bez další návaznosti se neukazuje jako funkční a efektivní řešení.

Bydlení

Nedostatek bytů je průvodním jevem novodobé historie Vsetína od konce Druhé světové války, kdy došlo k nárůstu počtu obyvatel v důsledku rozvoje průmyslových provozů. Od 60. do 90. let bylo postaveno bezmála 7500 bytů (sídlíště Ohrada, Rokytnice, Sychrov, Trávníky, Hrbová atd.), zatímco v první dekádě 21. století město postavilo „pouze“ 52 bytů (Rokytnice, Poschla). V porevoluční historii měla zásadní vliv na bytovou situaci v několika vlnách probíhající privatizace městského bytového fondu, která z dřívějšího 3 937 bytů (1996) snížila počet městských bytů na současných 539. Taktéž asanace převážně romských domů (Jiráskova 906, Smetanova 1336) měla za následek úbytek počtu bytů, který dosud nebyl efektivně doplněn. V posledních vlnách privatizace od roku 2005 probíhal prodej obálkovou metodou (za nejvyšší nabídku) a neumožňoval městu větší kontrolu, či manévrovací prostor pro další osud těchto kapacit. Podle výpovědí respondentů, kteří byty v té době od města kupovali a momentálně je pronajímají, byly byty prodávány pod cenou (např. garsonka před rekonstrukcí za 15 000,- Kč a regulérní byty za 50 - 70 000,- Kč podle lokality), nezřídka zatížené přítomností nájemních smluv. Jeden z velkých pronajímatelů odhadl poměr romských domácností, kteří byly nájemníky města v jím tehdy zakoupených bytech, na cca 1/5 celkového počtu vlastněných bytů.

V části městských bytů, případně v domech, které město odprodalo v různých fázích privatizace, bydlely tradičně romské, nebo sociálně slabší rodiny v době již před revolucí 1989 (Sušilova 1330, 1331, 1335, Hlásenka 788, Tyršova 1272). Některé romské rodiny zde žijí i nadále (např. Hlásenka 788, Sušilova 1335). Stejně tak romské rodiny dříve žily a i v současnosti žijí roztroušeně po celém městě. Odhady respondentů z cílové skupiny hovoří o rovnoměrném podílu Romů žijících v městských bytech (především Jiráskova 409 a 1126, Poschla 2082 a 2083, Rokytnice 464 a 466) a Romů bydlících především v soukromém nájemním bydlení v centru města i okrajových sídlíštích (sídlíště Sychrov, Ohrada, Rokytnice, Kolonka).

Městské byty

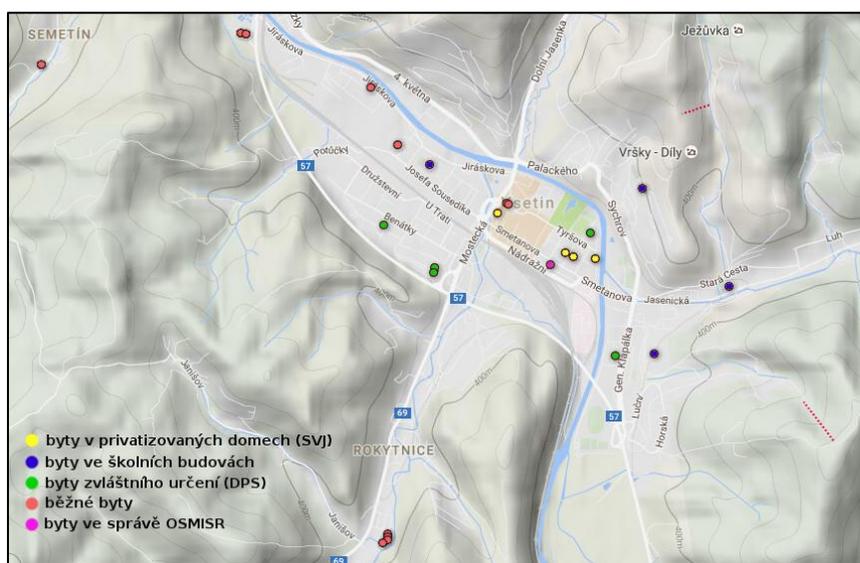
Průměrný věk objektů městského bytového fondu je více než 41 let, nejčastěji jde o cihlové a panelové činžovní domy. Ze současných 539 bytů v majetku města je 258 bytů zvláštního určení, což ponechává 281 bytů pro účely běžné (z toho 35 startovacích bytů) a dalších 36 bytů pro profesionály v kompetenci Odboru správy majetku, investic a strategického rozvoje¹¹), reálně tedy 210 běžných bytů. Byty zvláštního určení (DPS) jsou přidělovány podle odděleného pořadníku žádostí, než regulérní byty. Přidělování běžných bytů probíhá

¹¹ Byty jsou určeny pro stabilizaci pracovní síly ve Vsetíně a jsou pronajímány buď firmám, nebo jejich klíčovým zaměstnancům na základě písemného doporučení zaměstnavatele, potvrzeného Radou města Vsetína.

na základě veřejně přístupného pořadníku aktualizovaného každých 6 měsíců, ve kterém je podle pravidel schválených Radou města momentálně evidováno cca 173 žadatelů o běžný byt, zatímco volné jsou cca 3 byty (mimo DPS, byty ve školních budovách, vyčleněné pro specifické účely a startovací). V pořadníku na byty v domech zvláštního určení je cca 170 žadatelů (1 volný) a na startovací byty čeká cca 11 žadatelů (momentálně cca 1 volný).

Mapa č.15 - přehled bytových domů ve vlastnictví města (zdroj: bytový odbor MěÚ Vsetín)

Ročně se podle informací MěÚ uvolní cca 50 bytů, přičemž z adres Jiráskova 409 a Poschla bylo v pořadníku na 2. pololetí evidováno 18 žádostí motivovaných potřebou většího bytu, případně samostatného bydlení v případě mladých párů žijících u rodičů. Další cca 34 žádostí přichází z jiných městských bytů mimo SVL a zbylí žadatelé bydlí v soukromých bytech.

Velikost bytů ve fondu města	počet ¹²
1+0 & 1+1	98
2+0 & 2+1	140
3+1	7

Tabulka č.6 - počet a velikost městských bytů (Zdroj: bytový odbor MěÚ Vsetín)

Z poskytnutých informací je patrný nedostatek bytů dostupných pro případy řešení bytové nouze občanů města. Sociálně slabí a vyloučení obyvatelé sice upřednostňují bydlení v městských bytech z důvodu levnějšího nájmu a relativně větší jistoty, výběr je však značně omezený. Podle pracovníků bytového odboru nelze říci, že se byty více uvolňují na některých specifických adresách. V lokalitě Poschla, která s sebou nesou jistou míru stigmatizace a prostorové segregace, je nabídka bytu pro některé žadatele důvodem k jeho odmítnutí. Pokud je uvedený důvod pro odmítnutí Radou města shledán jako relevantní, není žadatel

¹² Do počtu nejsou zahrnuty byty v kompetenci OSMISR, protože nejsou určeny pro cílovou skupinu sociálně vyloučených

postižen vyřazením z pořadníku, ale udržuje si v něm svou stávající pozici. V případě lokality Poschla se nijak neproblematizuje nízká atraktivita tamního bydlení a např. obavy o vlastní bezpečnost - odůvodnění při odmítnutí nabídky bytů bývají bezvýhradně odsouhlaseny. To se týká jak majoritních, tak i romských žadatelů. Bývalá obyvatelka Poschly, usazená na Vsetíně od konce války a žijící nyní v soukromém podnájmu, se k tomu vyjadřuje následovně:

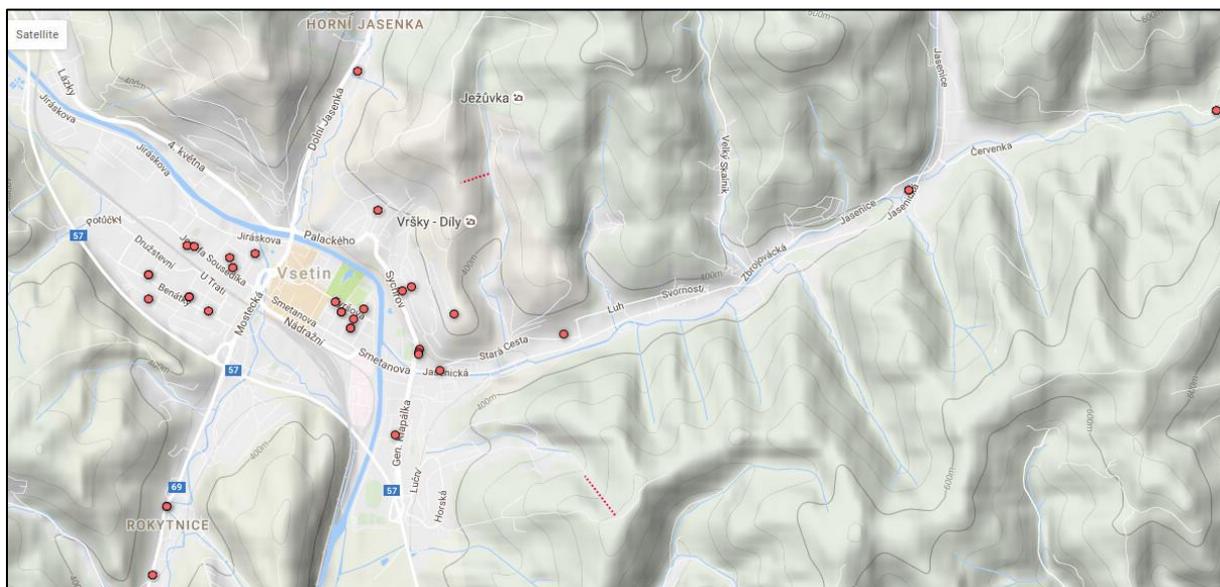
„Tam to pro nás nebylo, všichni tam mluvili Romsky, tomu už my nerozumíme...“

Ve městě je také nedostatek větších bytů (na počet m²) pro vícečetné rodiny. Ačkoliv je tendence přidělovat byty úměrně počtu osob v rodině žadatele, v případech vícečetných rodin je to problematické – 15 nejpočetnějších rodin o 6-8 členech bydlících v městských bytech, obývá až na 3 případy bez výjimky byty velikosti 2+1, nebo 2+0. V SVL je průměrně 5,8 osob na byt na Jiráskové 409 (s průměrnou výměrou bytů 47,4 m²) a 4,5 osob na byt na Poschlé 2082 a 2083 (s průměrnou výměrou bytů 38,2 m²). Česká technická norma ČSN 73 4301 Obytné budovy, Část 5.2.2 přitom vymezuje minimální velikosti obytných místností v závislosti na užití a počtu osob, kde v odstavci 5.2.2.6. se výslovně uvádí, že „žádná obytná místnost nemá být určena pro spaní více než dvou osob“.

Soukromí pronajímatelé

Někteří z velkých vlastníků bytů, kteří jsou ochotni pronajímat byty cílové skupině sociálně znevýhodněných, jsou v kontaktu s TSP, nebo sociálními službami a po dohodě a v rámci vzájemné spolupráce je ubytovávají. Ceny a smlouvy jsou nastaveny za asistence TSP, aby vyhovovaly podmínkám ÚP, maximum je 100,-Kč/m² a smlouvy jsou zpočátku uzavírány na 2 měsíce (po roce se smlouvy prodlužují na 12-18 měsíců s dodatkem o uznání dluhu, důvody k prodloužení jsou posuzovány individuálně). Pronajímatelé společně s některými realitními kancelářemi sdílejí „černou listinu“ nájemníků, se kterými mají špatnou zkušenost - momentálně čítající cca 25 jmen. Využívají institut zvláštního příjemce dávky, ovšem ne plošně – důvodem je časté odmítání poskytnutí souhlasu ze strany nájemníků, nebo preference platby v hotovosti. Romům pronajímá převážně pouze jeden z majitelů a soustředí je na jedné adrese ve městě, kvůli udržení „dobrých sousedských vztahů“ na zbývajících adresách. Pro druhého největšího vlastníka jsou romští nájemníci neatraktivní skupinou – pronajímá jim cca 1/5 svých bytů, a to těch, které s nimi již koupil – a orientuje se na rodiny/matky s dětmi. Důvodem je podle něj „jistota výše dávek, na které jednotlivec nemůže dosáhnout“.

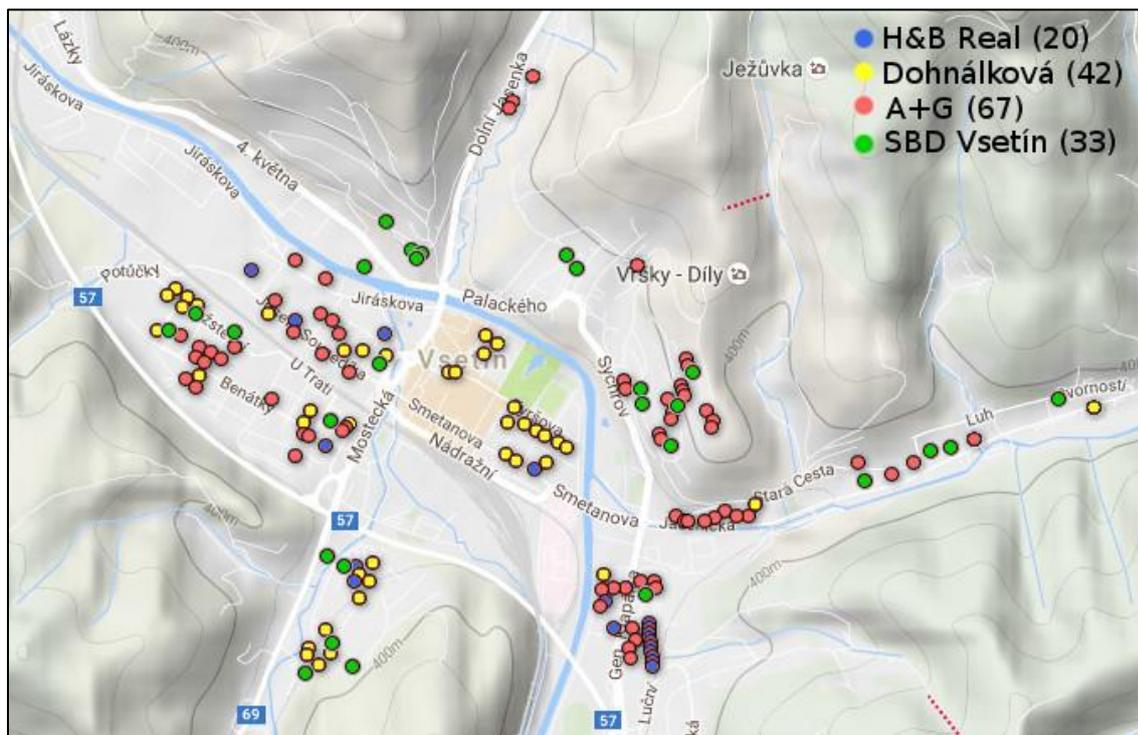

Mapa č.16 – rozmístění bytů 5 největších soukromých vlastníků ve Vsetíně, kteří ubytovávají sociálně znevýhodněné. Data se odvíjejí z registru Katastrálního úřadu a ukazují pouze nemovitosti vedené na jméno pronajímatele. Častou praxí je, že byty jsou registrovány na rodinné příslušníky a příbuzné, takže uvedený výčet nemusí být konečný a je pravděpodobně vyšší

Oba vlastníci registrují cca 25 – 30% problémových nájemníků, kteří pravidelně neplní závazky a potenciálně je s nimi nutné rozvázat nájemní vztah. Pokud dluhy za nájem a služby dosahují částky cca 25 tisíc Kč, indikuje to nezpůsobilost nájemníka k hospodaření a většinou končí vystěhováním.

Mapa č.17 – lokalizace bytových jednotek ve správě či v majetku realitních kanceláří a SBD Vsetín (zdroj: SDB Vsetín 2008)

Omezenost a relativní nepřístupnost trhu s nájemním bydlením a historicky podmíněná koncentrace Romů na etnicky homogenních adresách, která pokračuje do současnosti, má za následek udržování vzorců chování obtížně kompatibilních se společenskou normou. Ačkoliv značná část romské populace Vsetína žije rozptýlena mezi majoritní společností, sociální vyloučení se týká především těch, kteří žijí v prostředí ochuzeném o vnější podněty (odlišná kultura, jiné vzorce chování, vzdělání atd.), přičemž faktor nedostupnosti bydlení je zde klíčovou příčinou.

Na nedostatečnou kapacitu pro ubytování svých klientů v rámci bytového fondu města reagují některé místní NNO provozováním vlastních bytů v režimu sociálního či podporovaného bydlení (smlouva sjednávána na delší dobu, intenzivní přítomnost sociálních služeb). Jde prozatím o testovací provoz a počty těchto bytů dosahují řádu jednotek. Deklarovaná poptávka po tomto typu ubytování je větší, než dostupná nabídka – jen mezi klienty ELIM o.p.s. je cca 10-15 osob připravených k vstupu do samostatného bydlení. Městské byty jsou v tomto ohledu obtížně využitelné, jednak pro jejich malý počet, zároveň však i pro jejich koncentraci ve stejných domech a tedy potenciální hrozbě kumulace problémového chování.

Shrnutí:

Současná bytová situace je definovaná odkazem privatizace většiny bytového fondu města a koncentrací stávajících kapacit do relativně malého počtu objektů. Potenciální možnost rozptýlení současných nájemníků SVL a jejich umístění do

jiných částí města se jeví jako politická bariéra rámovaná dosavadní rétorikou vedení města a bulvárních médií vůči Romům.

System přidělování bytů, zapojené mechanismy a využívaná opatření při jejich správě jsou výsledkem procesu vývoje, který v současnosti funguje lépe a transparentněji pro všechny zúčastněné strany.

Bydlení v lokalitě Poschla se pro svou finanční náročnost (výše nákladů na bydlení je vyšší než v leckterých městských i soukromých bytech, často přesahuje výši dávek běžně pokrývající tyto výdaje - příspěvek na bydlení – a musí se doplácet z doplatku na bydlení, případně je vyšší než reálně dostupná mzda) a jeví se proto jako neadekvátní bydlení pro danou cílovou skupinu. Důsledkem je demotivace a stagnace části současných obyvatel, ze které ve stávající situaci není uspokojivé východisko.

Pozitivní zkušenost některých NNO se spoluprací s velkými vlastníky/pronajímateli bytů ve Vsetíně předznamenávají možnost spolupráce mezi NNO, městem a soukromým sektorem na uspokojování poptávky po bydlení.

Sociální služby

Míra saturace a úroveň sociálních služeb je ve Vsetíně velmi vysoká – výpovědi pracovníků různých služeb se shodovaly v hodnocení, že každá specifická cílová skupina, která je ve městě přítomná, má k dispozici odpovídající sociální službu, případně že hledat prostor pro zavádění nových služeb už může být problém (ze stejného důvodu). Sociálně vyloučené skupiny obyvatel mají k dispozici širokou nabídku služeb, které mají tendenci se navzájem více doplňovat, případně kapacitně vyrovnávat vyšší poptávku.

Poskytovatel	Zařízení sociální služby	Typ sociální služby
Agarta o.s.	Kontaktní centrum Klíč	NZDM pro osoby ohrožené drogami a závislostí
	Terénní programy Agarta	Sociální práce s lidmi vedoucími rizikový způsob života
Azylový dům pro ženy a matky s dětmi o.p.s.	Azylový dům pro ženy a matky s dětmi	Pobytová služba pro ženy a matky s dětmi – řešení akutní bytové krize
	Poradna pro rodinu	Odborné sociální, právní a dluhové poradenství
	Terénní asistenční služba	Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi
Diakonie ČCE -	Rubikon	NZDM pro děti a mládež (dříve ROMAklub)

středisko Vsetín	Mozaika	Sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi (+ předškolní klub Školička)
Elim Vsetín, o.p.s	Terénní práce	Nízkoprahová služba pro osoby bez přístřeší
	Denní centrum	Nízkoprahová služba pro osoby bez přístřeší
	Azylový dům	Pobytová služba pro osoby bez přístřeší - řešení akutní bytové krize
	Noclehárna	Služba přenocování pro osoby bez přístřeší
	Sedárna	Sezonní služba přenocování pro osoby bez přístřeší
	Sociální rehabilitace	Sociální práce s lidmi v nepříznivé sociální situaci
Charita Vsetín	NZDM Zrnko	NZDM pro děti a mládež (+ mimoškolní příprava Sidera)
Město Vsetín	Terénní sociální práce	Terénní sociální práce se sociálně vyloučenými
Na Cestě o.s.	NZDM Archa	Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
	Služby následné péče MOSTY	Služby následné péče lidem se zkušeností závislosti, nebo duševně nemocným
Pod křídly o.s.	Dům na půl cesty	Pobytová služba pro mladé lidi opouštějící ústavní výchovu, pěstounskou rodinu, nebo ze sociálně znevýhodněného prostředí
Vzdělávací a komunitní centrum Integra Vsetín o.p.s.	Občanská poradna	Odborné sociální, dluhové, právní a další poradenství

Tab. č.7 – seznam poskytovatelů sociálních služeb určených sociálně vyloučené klientele. Další poskytovatelé (případně další služby uvedených poskytovatelů) nebyli uvedeni nejčastěji proto, že pracují s fyzicky/mentálně hendikepovanými klienty.

Se skupinou sociálně znevýhodněných a vyloučených (převážně) Romů pracují především terénní sociální pracovníci města Vsetín (fungující jako registrovaná sociální služba od roku 2008¹³) a pracovníci Diakonie Vsetín, kteří působí přímo v lokalitě Poschla a provozují zde NZDM Rubikon. Také v NZDM Zrnko, které provozuje Charita Vsetín, se postupně proměňuje skladba klientů a z původního relativně vyváženého poměru majoritních a romských dětí se stává služba navštěvovaná dominantně romskými dětmi z blízkého sídliště Sychrov, potažmo z celého centra města. V NZDM Archa se naopak etablovala majoritní klientela a přestože je klub otevřený všem, z několika zdrojů zaznělo, že Romové tam příliš nechodí, protože „se tam necítí vítáni“. Z více zdrojů zazněla poptávka po chybějící terénní službě zajišťující kontakt se skupinou starší mládeže, která nedochází do klubů a je potenciálně zdrojem konfliktních situací (viz kapitola Bezpečnost).

Lidé bez přístřeší

Se sociálně vyloučenými lidmi bez přístřeší pracuje především společnost ELIM o.p.s. Jejich klienty jsou opět lidé především ze Vsetína – ačkoliv hodnoty počtu klientů zůstávají

¹³ Do té doby fungovali jako terénní pracovníci sociálního odboru města odpovědní za všechny „problémové“ skupiny obyvatel - romskou menšinu, bezdomovce, uživatele drog atd.

meziročně zhruba stejné, dochází cca k 50% obměně klientů, podle toho, jak cirkulují mezi pobytovými zařízeními typu azylového domu, ve kterých je omezena doba pobytu (v tomto případě nejdéle 18 měsíců). Většina lidí bez přístřeší má trvalý pobyt hlášený ve Vsetíně (většinou na ohlašovně města) a pouze každý 6 klient je „přespolní“. Mezi nejčastěji definované důvody vzniku bezdomovectví patří alkoholismus, zadlužení (kombinace neřešených exekucí a dluhů u města za služby a energie) a rozpad rodiny.

Očekávaná novela zákona o sociálních službách přinese od 2017 změnu posunující spodní hranici věku klientů azylových domů na 26 let, což připravuje věkovou skupinu 18-26 let (především lidé opouštějící institucionální péči) o jednu možnost dostupného (přechodného) bydlení.¹⁴

Denní centrum Elim	
počet klientů	81
18 - 26 let	5
27 - 64 let	73
65 - 80 let	3

Azylový dům Elim	
počet klientů	76
18 - 26 let	4
27 - 64 let	68
65 - 80 let	4

Terénní práce Elim	
počet klientů	45
18 - 26 let	1
27 - 64 let	43
65 - 80 let	1

Noclehárna Elim	
počet klientů	80
18 - 26 let	6
27 - 64 let	67
65 - 80 let	7

Tab. č.8 – počty a věk klientů služeb ELIM v roce 2015 (zdroj: Elim o.p.s.)

Mezi sociálně vyloučenými respondenty (z romského etnika a osob bez přístřeší) panuje dobrá informovanost o dostupnosti a nabídce sociálních služeb – většina z nich je, či byla v kontaktu s terénními pracovníky, využívala jejich asistence při kontaktu s úřady, či při řešení konkrétních životních situací, nebo vyřizování dalších ambulantních, či pobytových služeb. Na druhé straně lze obtížně kvantifikovat ty případy, které takto řešeny nejsou – mohou se týkat především (ale ne výhradně) domácího násilí, zadluženosti, problémů se závislostí – protože vůle angažovat do svého problému cizí osoby (authority) a spolupracovat na řešení je mnohdy nestabilní, či při nejasnosti vyplývajících benefitů zcela chybí. Podle výpovědi sociálních pracovníků si lidé neradi nechávají nahlížet do soukromí, kontakt s autoritami je pro některé z nich stigmatizující, případně chtějí řešit pouze konkrétní problémy a ne jejich komplex. To je konkrétně případ situace zadlužení majoritních osob/rodin, pro které je toto téma natolik tabuizované a potenciálně stigmatizující v rámci jejich referenční skupiny, že nezřídka oddaluje vyhledání odborné asistence až při větší kumulaci problémů.

¹⁴ Suplující službou je Dům na půl cesty sdružení Pod křídly o.s.

Spolupráce jednotlivých aktérů funguje na platformě skupiny pro ohrožené skupiny obyvatel v rámci KPSS, případně v ad hoc svolávaných setkání nad konkrétní situací. Řada poskytovatelů uvedla dobrou spolupráci s místním odborem SPOD a pracovníky úřadu práce. Mnohdy je neformální domluva a osobní známost a vazby mezi pracovníky a pracovníky úřadu a odborů pro řešení konkrétních případů nejpodstatnější. Slovy jednoho institucionálního respondenta:

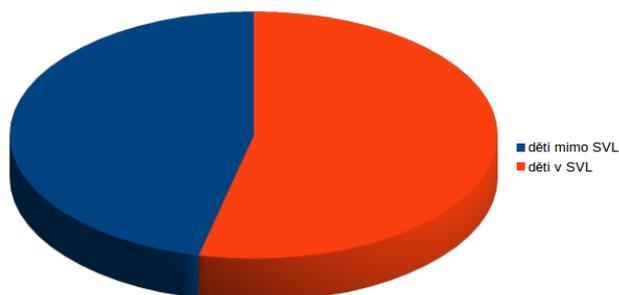
„vím, za kým v té které situaci zajít. Kdybych šel oficiální cestou, trvalo by to třikrát tak dlouho, nakonec bych dostal desetistránkový materiál, kde bych se nedočel nic nového a nic by se nepohlo kupředu...“

Kvantifikaci činnosti OSPOD shrnuje dále následující tabulka č.9.

Dohled nad výchovou	40 dětí
Podněty na výchovné opatření	5 dětí
Intenzivní soc. práce v rodině	106 rodin – 7 ze SVL
Trestná činnost nezletilých	2x loupež, 3x krádež, 4x výtržnictví, poškozování cizí věci...
Přestupky	17 (občanské soužití, ublížení na zdraví, proti majetku, toxikomanie..)
Případy nepřislušné ochrany mládeže (trvalé bydliště mimo Vsetín)	8
Ústavní výchova	9 dětí + 8 dětí ze SVL
Pěstounská péče	25 dětí (z toho 9 u prarodičů, 1x u bratra)

Tabulka č.9 – údaje o činnosti OSPOD (zdroj: OSPOD)

V cca 77 rodinách, ve kterých pracovníci OSPOD působí, je celkem cca 179 dětí. Zajímavé může být srovnání počtů osob a dětí v rodinách bydlicích na adresách primárně nevnímaných jako sociálně vyloučené - těch je dohromady cca 156, z toho 83 dětí (závislých osob). V lokalitách definovaných jako vyloučené, nebo vyloučením ohrožené, jsou tyto počty cca 149 osob, z toho 96 dětí (viz graf č.8).

Graf č.8 – poměr dětí v rodinách v péči OSPOD v a mimo adres vnímaných jako sociálně vyloučené (zdroj: OSPOD)

Shrnutí:

Přítomné sociální služby pokrývají potenciálně všechny cílové skupiny, jsou ve vzájemném kontaktu, spolupracují s městem, s ÚP atd. a přítomnost těchto neformálních vazeb je často tím, co zásadně přispívá k větší stabilitě a efektivitě služeb.

Plošným problémem většiny služeb jsou vysoké nároky na personální a časové kapacity zaměstnanců, pročež by většina z nich uvítala navýšení úvazků a/nebo finančních, či časových dotací. Několikrát byla specificky zmíněná problematická a personálně/časově vytěžující pozice služby asistovaného kontaktu, který je stále častěji vyhledáván rozvedenými rodiči či pěstounskými rodinami a biologickými rodiči. V kontextu časté zadluženosti klientů sociálních služeb se jeví kapacity dluhové poradny provozované VKCI jako poddimenzované, případně neadekvátně nastavené vzhledem k cílové skupině sociálně znevýhodněných – terénní forma či více nízkoprahová ambulantní poradna (ideálně spojení obou), aktivně vyhledávající klienty a nabízející asistenci by se zdá jako potřebná.

Stávající partneři ze sociálních služeb by se v rámci dalšího růstu mohli zaměřit na podporu vyhledávání nových a síťování všech aktérů v rámci jednotlivých oblastí svojí působnosti (např. bydlení, zaměstnávání, vzdělávání).

Jednou z priorit služeb zaměřených na romskou, sociálně znevýhodněnou menšinu, je jejich integrace do většinové společnosti. Důsledné a praktické využití zkušeností stávících na přístupech v desegregaci mimoškolních vzdělávacích, sportovních a volnočasových aktivit, NZDM apod.

Rodina a volný čas

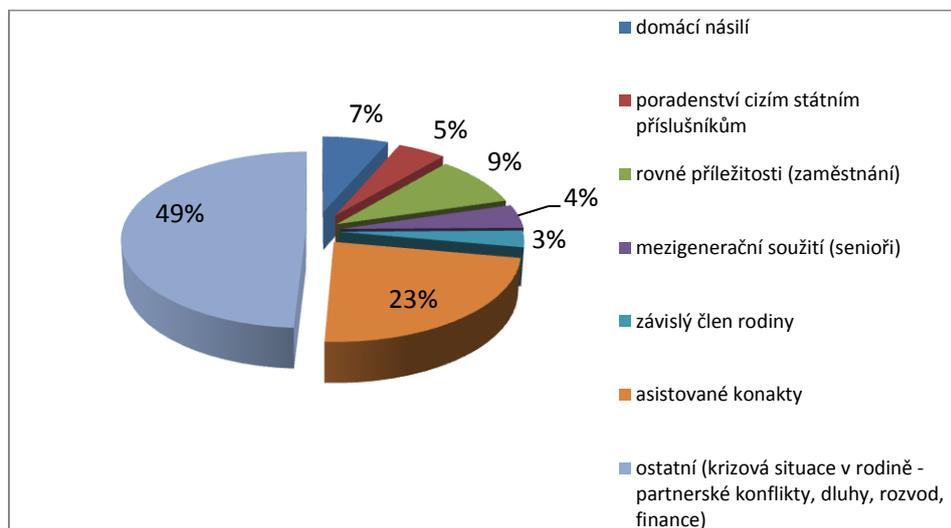
Způsob trávení volného času je ovlivněn řadou faktorů, nejen šíří nabídky, ale vnitřními a vnějšími motivacemi jedince, a jeho rodičů, materiálními a fyzickými možnostmi a bariérami a v neposlední řadě referenční skupinou, ve které se dítě pohybuje. I ve Vsetíně platí, že děti a mládež ze sociálně vyloučených lokalit tráví svůj volný čas méně strukturovaně a organizovaně oproti svým protějškům z majoritního prostředí. Nejvíce zmiňovanými příčinami tohoto stavu jsou podle výpovědí respondentů finanční bariéry (ceny za kroužky, sport a volnočasové aktivity, či potřebné pomůcky a vybavení¹⁵), „negativní zkušenosti/obava z nepřijetí v majoritním kolektivu“. Otázkou je, zda se na tomto stavu nepodílí i obava ze stigmatizace v rámci vlastní referenční skupiny. Romové zůstávají k organizovanému trávení volného času vesměs zdrženliví, což zástupci majority interpretují nejčastěji „jejich způsobem života“ a „rodinnými návyky“, kdy „rádi tráví čas společně“. Zkušenosti s aktivizací Romů směrem k organizování vlastních aktivit přitom má jak Diakonie Vsetín, tak terénní sociální pracovníci města, Vzdělávací a komunitní centrum Integra (VKCI) a další. Často se shodují na komplikované spolupráci se zástupci romské komunity a bariérách v kompetencích, samostatnosti, či míře únosné odpovědnosti.

¹⁵ Stejně téma otevřela pracovnice ÚP, odboru hmotné nouze, kdy popisovala případy žadatelů o dávku mimořádné okamžité pomoci (MOP) na účel zakoupení relativně drahého sportovního vybavení nutného pro zápis do sportovního kroužku. Argumentace pro alternativní, méně nákladná řešení, se prokazuje jako komplikovaná a systémově neošetřená – jinými slovy odvozující se od subjektivního posouzení odpovědné pracovnice ÚP.

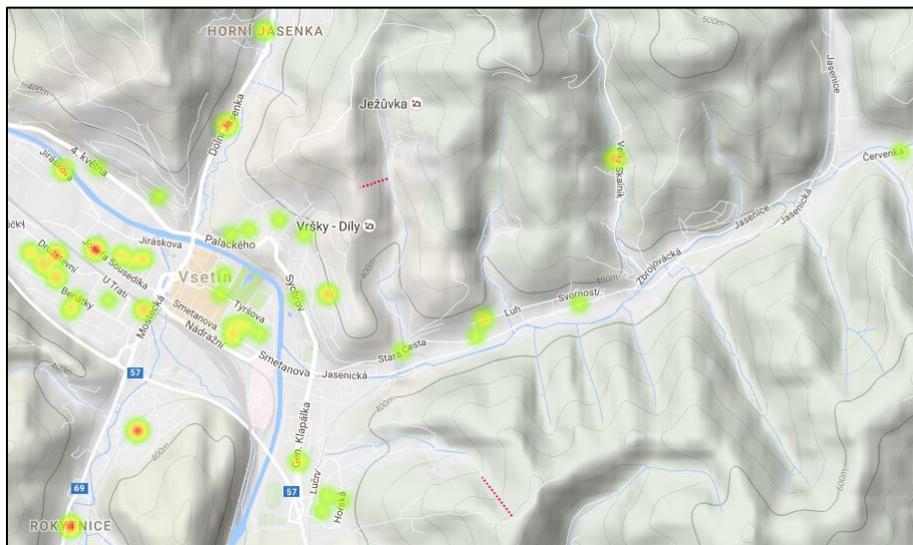

Aktivity pro rodiny s dětmi se soustředí v objektu v místní části Rybníky, kde sídlí Středisko volného času Alcedo a zároveň rodinné a mateřské centrum Sluníčko. Obě organizace nabízejí širokou škálu aktivit – RMC Sluníčko věnuje svůj program především mladším předškolním dětem a jejich rodičům v nízkoprahovém a neřízeném režimu, vedle čehož nabízí řadu tematicky specifických aktivit pro zájemce. Vstup do centra je zpoplatněn 45 Kč. Dále poskytuje služby primárního sociálního poradenství (právní, občanskou, psychosociální poradnu), odlehčovací služby pro pěstouny, logopedii, nebo zázemí pro asistované kontakty pro rodinné příslušníky nežijící ve stejné domácnosti. Romských klientů mají relativně málo, což si vedoucí centra vysvětluje faktem, že jejich služby jsou placené. Pravidelný kontakt mají jen se dvěma pěstounskými rodinami z Poschlé, které mají vstup zdarma, stejně jako klientky Azylového domu Vsetín. Značná část klientů tvoří sociálním vyloučením ohrožené majoritní rodiny ocitající se ve složité životní situaci, kterou nejčastěji indikuje přítomnost domácího násilí, rozpadající se rodina a neschopnost splácet závazky (zadlužení). Následující graf č.9 zachycuje četnost konzultací / intervencí v jednotlivých tematických kategoriích.

Graf č.9 – konzultace a intervence zaznamenané v RMC Sluníčko v roce 2015
(zdroj: RMC Sluníčko)

Poměrně plošné prostorové rozmístění klientely RMC Sluníčko na území celého města znázorňuje následující mapa č.18. Není v ní zahrnutých cca 61 adres z okolních obcí a měst, které naznačují širokou poptávku po tomto zařízení a poskytovaných aktivitách a službách.

Mapa č.18 – lokalizace klientely RMC Sluníčko podle ulic (v některých případech podle místních částí; zdroj: RMC Sluníčko)

Středisko volného času ALCEDO aktuálně nabízí kolem 100 placených kroužků, kurzů a zájmově vzdělávacích aktivit pro veřejnost. Dále organizují kurzy pro školy, adaptační kurzy pro střední školy, nebo pro pěstounské rodiny (ve spolupráci se sociálním odborem města). V minulosti pořádali tábory pro dětské domovy z okolí, ale setkali se s negativní reakcí majoritních rodičů, pročež od toho upustili. Fakt, že jsou nuceni pořádat aktivity za poplatek je podle představitele ALCEDO důvodem pro minimální, nebo žádnou participaci dětí a rodin ze sociálně vyloučeného prostředí. Jedinou výjimkou je SŠ Josefa Sousedíka, která sociálně slabým studentům financuje pobyt na adaptačních kurzech na začátku studia.

Zásadní službou umožňující bezpečné trávení volného času dětem a mládeži jsou nízkoprahové kluby provozované třemi subjekty v různých částech města (viz kapitola Sociální služby). Vzájemně poměrně vhodně se doplňující cílové skupiny¹⁶ pokrývají relativně celé spektrum klientů.

Někteří Romové z lokality Poschla a Jiraskova se vyjadřovali negativně na účet poskytovaných sociálních a sociálně-aktivizačních služeb nabízejících volnočasové aktivity. Spíše než kvůli kvalitě služeb, pak kvůli rozšířené představě čerpání „peněz určených pro Romy“, které údajně neziskové organizace (Diakonie) inkasují namísto Romů samotných.¹⁷ Tato interpretace značně poškozují a demotivují vzájemné vztahy cílové skupiny a subjektů spolupracujících na možnostech řešení. Nedlouho fungující aktivitou (cca 6 měsíců) v lokalitě Poschla je komunitní centrum pod záštitou Diakonií Vsetín, které má potenciál poskytnout tomuto stavu protiváhu a více aktivizovat místní komunitu.

NZDM Rubikon

¹⁶ Rubikon – 6-13(15), 15-26 let navštěvován Romy z lokality Poschla/Jiraskova; Archa – 13-26 let navštěvován víceméně majoritní klientelou; Zrnko – 6-18 let navštěvován smíšenou klientelou

¹⁷ Viz podobnost s kauzou „peněz pro Romy“ ze 70. let 20. století, jako jedné z možných interpretací počátku tehdejšího vybydlování bytů.

Klíčovou službou cílenou na děti přímo v lokalitě Poschla je NZDM provozovaný Diakonií Vsetín. Tři pracovnice se zde věnují dětem a mládeži od 6 do 26 let, kterých je zde cca 140. Do klubu docházejí v menší míře i děti z nedaleké Jiráskovy 409 i 1126 a v zimních měsících i děti z centra města, či z domů Pod Pecníkem – návštěvnost klubu je sezonní, každopádně je klub navštěvován 100% romskými dětmi. Služba NZDM představuje (společně se službou Mozaika a nově i komunitním centrem) klíčový bod setkávání a pravidelné, cílené aktivity pro řadu obyvatel Poschly.

Jejich působení se ale setkává také s kritikou ze strany některých Romů, kteří v ní vidí zosobnění dominantní role majoritní společnosti nad Romy, obsažené ve výroku „oni na nás berou peníze, děti tam dělají nějaké neužitečné blbosti a pro nás se stejně nic nezmění“. Téma finančních prostředků, které služby údajně čerpají na klienta, se objevuje poměrně často a může vést k vyhrocenému vztahu mezi pracovníci klubu a rodiči. Na druhou stranu za cca 7 let spolupráce Diakonie a romské komunity došlo k upevnění vzájemných vztahů, které jsou nyní podle dlouholeté pracovnice NZDM na dobré úrovni.

Klub nespolupracuje s žádnou vsetínskou školou. Jistá míra výměny informací mezi ZŠ Luh, ZŠ Trávníky a SAS pravděpodobně probíhá a umožňuje monitorovat situaci konkrétních dětí. Kontakt s OSPOD probíhá v rámci případových konferencí, nad případy konkrétních rodin - jiná oficiální spolupráce není nastavená z důvodu anonymity služby NZDM.

Diakonie si uvědomuje dlouhodobou neudržitelnost sociálního mikrosvěta na Poschle a usiluje o přenos NZDM mimo lokalitu blíže k městu, případně o provoz mobilního klubu v podobě obytného auta, nebo autobusu.¹⁸

NZDM Zrnko

Zařízení je službou primární prevence pokračující v činnosti Romského centra pro matky s dětmi (fungující od 2007). Je zajišťováno třemi sociálními pracovníci a jedním pracovníkem v sociálních službách, spolupracují např. s městskou knihovnou, a mimo jinými s nejbližší ZŠ Sychrov, několikrát do roka koordinují aktivity se školními družinami. Jejich klienty jsou děti a mládež od 6 do 18 let s momentální kapacitou 15 klientů. Proměna klientely je v tomto zařízení dynamická a v poslední době zaznamenává vzrůstající návštěvnost romských dětí. V letech 2014-2015 bylo složení jejich klientů cca 50-50% majoritní a romské. Postupně se zvyšoval počet romských klientů z cca 15 za den na téměř dvojnásobek. V současnosti je poměr návštěvníků klubu zhruba 85-15% ve prospěch romských klientů, což bývá nahlíženo jako „přivlastňování si klubu“ romskými dětmi. Zdá se, že nad určitou kritickou úroveň (cca 25-30%) počtu Romů v kolektivu je jejich přítomnost vnímána jako hrozba – přitom, jak potvrdily pracovnice klubu, „žádné vyslovené konfliktní situace mezi dětmi neregistrují“. Dodávají však, že pochopitelně nemají dokonalý přehled o tom, co se děje mimo prostory klubu, i když ledacos se jim donese od klientů. Návštěvnost dále kolísá v závislosti na ročním období, kdy přes léto je více majoritních dětí, kteří postrádají volnočasové aktivity fungující přes školní rok a naopak v zimních měsících do klubu dochází více romských dětí a starší mládeže, kteří přes léto často pracují na VPP.

¹⁸ Mobilní NZDM fungují např. na Kutnohorsku, na Praze 3, nebo v Praze Běchovicích

Majoritní klientela je pracovníci odhadována na bydlicí převážně na nejbližším sídlišti Sychrov, zatímco romští návštěvníci docházejí i ze vzdálenějších částí města, především z centra (Kolonka) a jde převážně o mladší věkové kategorie. Obecnými charakteristikami obou skupin jsou vícečetné rodiny, často s nízkým ekonomickým statutem, problematický vztah k autoritám, podřizování se pravidlům či rané experimentování s drogami (cigarety od 8-9 let).

Společně s dalšími službami pracujícími se stejnou CS akcentovali pracovníci klubu nepřítomnost terénní sociální služby zaměřené na děti a mládež (věkovou skupinu 13 - 18/20 let) a prevenci rizikového chování, se kterou by mohli navázat spolupráci.

NZDM Archa

Je nízkoprahovým klubem zaměřeným na starší věkové skupiny, hlavně mezi 15-18 lety, ačkoliv věkové hranice jsou nastaveny velkoryseji (13 - 26 let). Je provozován zapsaným spolkem Na cestě z.s., který se vedle provozu NZDM věnuje mimo jiné také službám následné péče „Mosty“ zaměřené na pomoc osobám s dřívější závislostí na návykových látkách a osobám chronicky duševně nemocným, dále nabízí odlehčovací služby pro pěstounské rodiny, nebo preventivně – přednáškovou činnost pro školy. Provoz NZDM je zajištěn 2 zaměstnanci – sociální pracovníci a pracovníkem v sociálních službách při souhrnném úvazku 2,06. Momentální kapacita je cca 30 klientů denně.

Mezi hlavní příčinu sociálního vyloučení u jejich klientů spatřuje vedení klubu alkoholismus a snížené rodinné zázemí, dané úpadkem tradiční funkce rodiny. Kulturně-demografické problémy, jejichž jeden z hlavních zdrojů tkví v rozsáhlém alkoholismu místních obyvatel, se týkají celého města a kategorie sociálního vyloučení tak získává rozostřené kontury. Velký podíl klientů (i do služby Mosty) dodává spolupráce s městským OSPOD.

Shrnutí:

Poptávka Diakonie po „přiblížení“ aktivit poskytovaných v rámci SVL ke zbytku městu a především propojení tamních aktivit s těmi ve městě (kontakt CS, vystoupení z etnicky homogenního/segregovaného prostředí atd.). Nabízí se užší provázání těchto aktivit s komunitní prací a využití potenciálu romských spolků a organizací (Dživ Lačhes z.s.).

Opakovaná poptávka od poskytovatelů terénních sociálních služeb (Na Cestě z.s., Diakonie, po terénní službě zaměřené na děti a mládež /streetwork, preventující rizikového chování především v rámci věkové skupiny 13 -16 (18) let (viz kapitola Sociální služby).

Bezpečnost

Vsetín patří k nejbezpečnějším městům nad 25 tis. obyvatel¹⁹ soudě podle statisticky zachytilné kriminality. Její hodnoty jsou meziročně stabilizované a počet přestupků a trestných činů se dokonce daří umenšovat. Mapa XY nápadů přestupkové a trestné činnosti páchané Romy za rok 2015²⁰ ukazuje nejčastěji se opakující místa ve městě, kde zasahuje policie – jde o okolí větších nákupních domů a centrum města (Náměstí Svobody), specificky pak prostor parku Panská zahrada.

Z praxe městské policie vyplývá, že ačkoliv se po asanaci domu na Smetanově ulici 1336 většina tamních nájemníků přesunula na Poschlu, či se rozptýlila po jiných částech města, většinu času tráví stejně v centru a stejně tak i počet incidentů s účastí policie zůstává největší v centru města, zvláště v okolí Náměstí Svobody a městské části Kolonka. Zde jsou nejčastěji zaznamenávány potenciálně konfliktní situace občanského soužití (postávající/posedávající hloučky, hlučné děti, odhazování odpadků, sezení na opěradlech laviček, drobné poškozování majetku atd.), které se obvykle řeší výstrahou, domluvou, protože nejsou klasifikovatelné ani jako přestupky – přesto jsou v očích veřejnosti vnímány jako palčivé. Ilustrující je odpověď respondenta z majoritní společnosti na otázku po nebezpečně vnímaných místech ve městě:

„...třeba průchod z toho nám. svobody tou Sušilkou u té Kolonky, tak je fakt, že u těch obchodů - tam je z jedné strany Večerka, z druhé strany drogerie, tam jsou ty cedulky, aby tam neseděli, protože se to nelíbí zákazníkům, byly tam i nějaké škody, i když to snad nebylo prokázáno, že třeba to způsobili zrovna oni [Romové]. Tak on za nimi přijde, jestli jim to za to stojí, že tam sedají, že ti lidi zbytečně dráždí. Takže to je tak... Oni tady často v tom průchodu postávají, posedávají, je to tam takové stísněnější.. teď je spíš klid, ale byly tam snad i nějaké... lidé se tam prostě báli chodit, spíš ženy.“

Důkazní řízení je obtížné prokazatelné a spíše než v kriminální rovině jde o sféru mezilidských vztahů/občanského soužití a stupňování negativních emocí.

SVL není městskou policií vnímána jako nijak specificky vytěžující – Policie ČR podle vlastní interní směrnice²¹ nerozeznává ve Vsetíně vůbec žádnou sociálně vyloučenou lokalitu a lze hovořit maximálně například „o lokalitách se zvýšenou koncentrací Romských obyvatel“. Kriminalita je z jejich zkušenosti páchána nikoliv celými (etnickými) skupinami, ale konkrétními jednotlivci, často mladistvými:

„Co jsme ty jedny problémové členy rodiny eliminovali [momentálně ve výkonu trestu/v ústavní výchově], tak tu nemáme jedinou krádež na osobě, jediné ublížení na zdraví. Občas se něco stane, ale to jsou všeobecné věci, osobní vztahy atd.“

¹⁹ Přístup města Vsetína k problematice prevence kriminality, XIV. konference prevence kriminality, Vsetín 2013

²⁰ Jde o kvalifikovaný expertní odhad vedení městské policie, která si jinak vede pouze plošné statistiky

²¹ Interní směrnice 258/2013 Prezidia PČR (dostupné z <http://www.mvcr.cz/soubor/strategie-pro-praci-policie-cr-ve-vztahu-k-mensinam-2015-2017-pdf.aspx>)

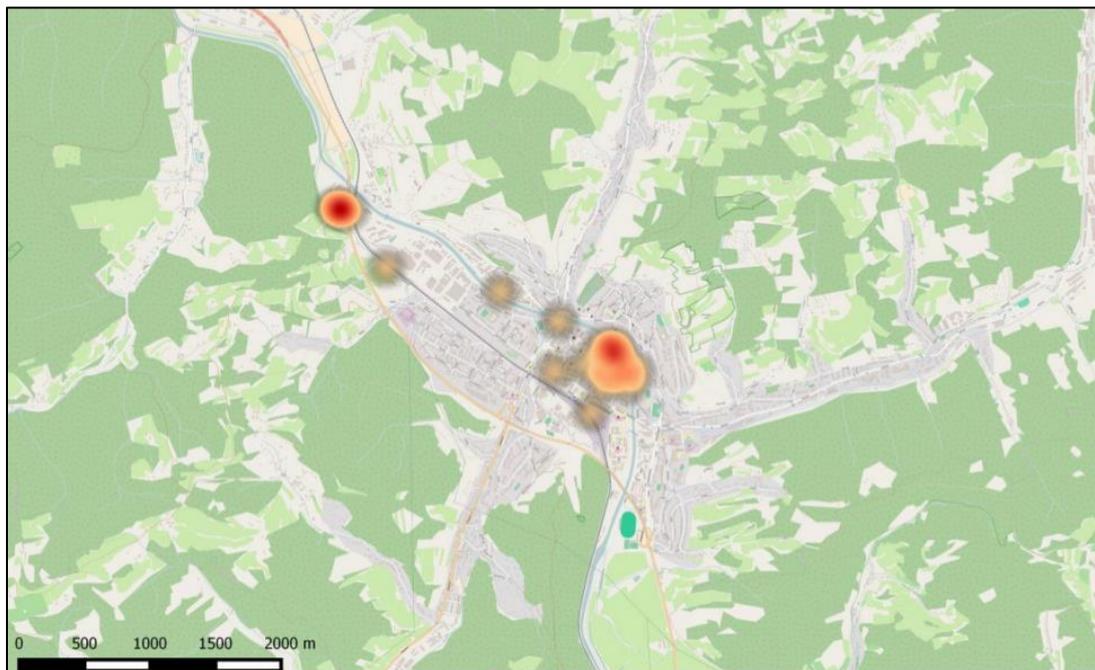
Na řešení se podílejí státní policisté ve spolupráci s městskými strážníky, pracovníky OSPOD a Probační a mediační službou – spolupráci hodnotili představitelé policie velmi kladně.

Adresa Jiráskova 409 je z hlediska bezpečnosti ještě méně intenzivní, než Poschla, přestože je počet prostých oznámení relativně vyšší (viz mapa XY). Situaci zde řeší primárně domovníci a asistenti prevence kriminality (APK), kteří jsou ve vzájemném kontaktu, zatímco přítomnost policejních hlídek je převážně preventivně-demonstrativní. Intenzita patrol se na impuls pracovníků Diakonie provozující NZDM Rubikon a službu pro rodiny s dětmi Mozaika zvýšila od začátku roku 2016 po sérii incidentů agresivnějšího chování mládeže. Podle jejich výpovědi je snížení počtu APK ze dvou na jednoho zaměstnance znatelné v „divočejším chování“, kdy „chybí někdo, kdo by na ně trošičku dohlížel a trošičku je pokáral“. Jako nejproblematičtější vnímá pracovníci klubu věkovou skupinu 13 – 16 let, která vyrostla v prostředí formovaném tenzí mezi majoritní společností a Romy, nepodřizují se žádné stabilní autoritě a mají na svědomí drobné krádeže či napadení.

Romská mládež byla zmiňována i v kontextu momentálního nárůstu případů napadení/okradení páchaných na osobách bez domova, podnapilých a dalších „zranitelnějších“ skupinách obyvatel, jak dokládá ředitel ELIM Vsetín intenzivnější spolupráci s městskou policií. Některé z těchto případů řeší Policie ČR, podle městské policie však zůstává většina těchto případů neoznámena. Povědomí o těchto skutečnostech je tak často pouze neoficiální (např. skrze kontakty s pracovníky denního centra).

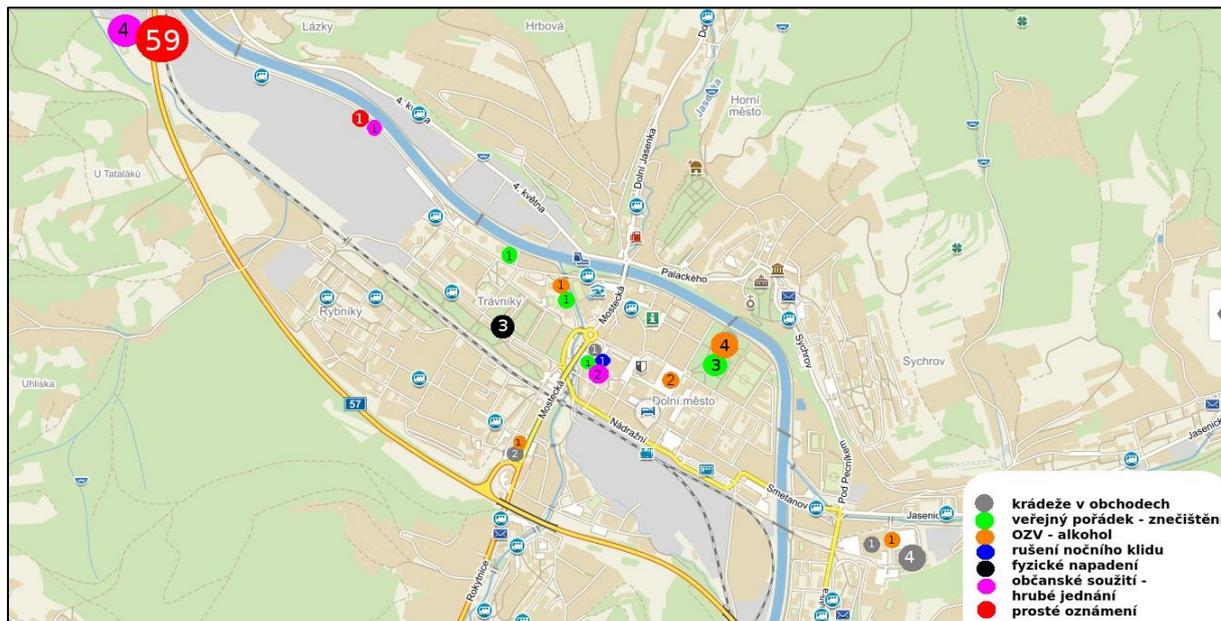
Mezi další zóny vnímané jako vyžadující zvýšenou pozornost patří především centrum města, kde dochází k největší koncentraci osob ze všech skupin, které dále mají specifické lokace (bezdomovci na nábřeží Rokytenky pod nadjezdem vedle trati, okolí autobusového nádraží, skupiny romské mládeže v Panské zahradě, náměstí Svobody). Ilustrativní je v tomto ohledu mapa vytvořená občany v rámci akce Fórum zdravých měst v červnu 2016, na které je zachycen jejich subjektivní pocit nebezpečí (mapa č.19).

Mapa č.19 – subjektivní pocit nebezpečí kriminality občanů města Vsetín (zdroj: MěÚ Vsetín)

Patrná je především koncentrace vnímaného nebezpečí do dvou center – středu města (okolí náměstí a parku Panská zahrada, případně čtvrti Kolonka) a lokality Poschla. Statistiky Městské policie, registrující přestupkovou činnost vztaženou ke konkrétnímu místu ve městě, částečně toto vnímání potvrzují především v prostoru širšího centra města. Lokalita Poschla je však podle policie relativně klidná a z jejich perspektivy nepředstavuje ohrožení – vnímání lokality Poschla obyvateli Vsetína je v tomto případě pravděpodobně pod vlivem médií a stereotypizující rétoriky vychýlené a dále stigmatizuje zdejší obyvatele v očích veřejnosti. Následující mapa č.20 zobrazuje lokalizaci přestupkové činnosti Romů na Vsetíně, přičemž vysoký počet 59 prostých oznámení na Poschlé je dán především vyostřenými osobními/sousedskými vztahy.

Mapa č.20 - nápad přestupkové činnosti páchané Romy za rok 2015 (číslo značí počet zaznamenaných případů; zdroj: Městská policie Vsetín)

Lokalizaci romské přestupkové činnosti z mapy č.20 lze doplnit počty přestupků, které byly spáchány ve stejném roce občany majoritní společnosti.

	přestupky páchané Romy (vzhledem k celku)	přestupky páchané majoritou (vzhledem k celku)
Krádeže v obchodech	10 (1.7%)	195 (0.8%)
Majetek – ostatní	6 (1%)	65 (0.3%)
Veřejný pořádek – znečištění	6 (1%)	105 (0.4%)
OZV – alkohol	8 (1.3%)	333 (1.3%)
Podání alkoholu mladším 18 let	0 (0.0%)	34 (0.1%)
Rušení nočního klidu	1 (0.2%)	122 (0.5%)
Fyzické napadení	3 (0.5%)	13 (0.1%)
Občanské soužití – hrubé jednání	8 (1.3%)	144 (0.6%)

Tabulka č.10 – počet hlášených přestupků registrovaných v roce 2015 (zdroj: Městská policie Vsetín)

Při rámcovém přepočtu těchto hodnot na procentuální podíl na přestupkové činnosti, je patrné, že mezi Romy je obecně větší míra nápadu přestupkové činnosti, kromě přestupků

týkajících se alkoholu a rušení nočního klidu, kde je bilance vyrovnaná, nebo opačná (v neprospěch majority).

Často tematizovanou situací je verbální napadání s rasovým podtextem. Romové se cítí stigmatizováni a diskriminováni, protože pokud nastane konflikt, odezva policie bývá v těchto případech tvrdší. Policie se snaží tyto situace neřešit na místě, kde s přítomností policie dochází k nárůstu agrese („oni najednou se cítí ještě bezpečněji a agresivita se stupňuje“) a předává je správnímu oddělení, kam se však dostaví již jen zlomek účastníků. Opět je obtížná prokazatelnost, chybí důkazní materiál a často jde o „tvrzení proti tvrzení“. Účastníci sporů si jsou ve většině schopni problémy vyřešit sami mezi sebou, což se ve výpovědích potvrzuje v tom smyslu, že většina konfliktů nemá primárně rasový podtext a jde spíše o zástupné řešení jiných, často osobních sporů. Město má dlouhodobě velmi dobrou zkušenost s působením asistentů prevence kriminality (jeden asistent pracuje na této pozici stabilně pátým rokem) – v minulých letech (2012-2015) se osvědčily dvě pozice hrazené z projektu ministerstva vnitra. Snaha stabilizovat alespoň jednu pozici APK trvalou pracovní smlouvou (zaměstnanec městské policie) zatím nenašla u vedení města odezvu a pracovník zůstává hrazen z projektových prostředků. Druhá pozice APK, hrazená ze zdrojů ÚP, je vnímána rozpačitě, jednak skrze podmínku výkonu části práce přímo na ÚP (úřední dny), jednak kvůli možnostem výběru pracovníků z registru uchazečů o práci – kritéria pro efektivní práci APK jsou velmi specifická a vhodní kandidáti se nacházejí jen obtížně. Efekt přítomnosti APK se přitom při práci s romskou komunitou ukazuje jako zcela zásadní a kladně jej hodnotí jak představitelé městské policie, PČR, tak města a relevantních NNO.

Ambivalentní vztah k policii artikulovali jak romští respondenti, tak dotázaní lidé bez domova. V jejich výpovědích se opakovaly stížnosti na diskriminační jednání a agresivní vystupování některých strážníků. Negativní zkušenosti s prací policie byly dokládány případy, které nedošly uspokojivého řešení i přes svou zdánlivou „jasnost“ a jako takové podle nich dokládají nerovný a zaujatý přístup některých policistů. Je obtížné (až nemožné) takové informace hodnotit – podle několika relevantních zdrojů jsou takové případy často i mnoho let staré a notně zbarvené osobními vztahy a selektivností paměti respondentů. Pracovník jedné z vsetínských NNO v souvislosti se stížnostmi na strážníky zmínil ochotu předchozího vedení²² městské policie ojedinělé excesy svých podřízených řešit, což poukazuje minimálně na skutečnost, že k podobným případům v minulosti došlo.

Pracovnicemi sociálních služeb zaměřených na děti a mládež byla zmiňována snižující se hranice užívání návykových látek, především cigaret a marihuany, provázaná s další socio-patologickou činností, krádežemi, napadáním atd. Také šéf ELIM Vsetín hovořil o aktuálním problému napadání jejich klientů, což může a nemusí být v souvislosti. Užívání tvrdších drog (pervitin) bylo v lokalitě Poschla spojováno až se starší věkovou skupinou cca 7-8 mužů ve věku 35+ let.

Ohledně přítomnosti lichvy nepanovala zcela přesvědčivá shoda – zatímco někteří respondenti z romské menšiny hovořili o „vždy dostupné možnosti si [peníze] půjčit“, jiní přítomnost lichvy nepotvrzovali. Zdejší relativně homogenní romská komunita by podle

²² Současný šéf městské policie je ve funkci od 1.1.2016

některých výpovědí lichvu nestrpěla, což potvrzovali i terénní pracovníci. Relevantní informaci sdílela respondentka z vsetínské poradenské instituce, která lichvu situovala do majoritního prostředí, když tvrdila, že se „stačí zeptat na ulici a všichni budou vědět“. Podle ní jsou tyto praktiky horší, než strategie nebankovních společností - úroky jsou navyšovány i denně.

Ve městě se nachází cca 32 podniků s herními automaty, které figurovaly v tématu bezpečnosti jako místa zvýšené koncentrace rvaček, rušení nočního klidu atd. (Casino Bonver Stará cesta 1826, herna-bar Rio Mostecká 1097, herna-bar Fénix Žerotínova 1114, herna Korzár Jiráskova 1129). Podle šéfa městské policie je však spíše než gambling problémem konzumace alkoholu a dlouhá otevírací doba některých podniků.

Shrnutí:

Reálná trestná a přestupková činnost se ve srovnání s obdobnými sídly zdá být relativně pod kontrolou. V poslední době tvoří výjimku kriminalita páchaná skupinou mladistvých Romů, která je však obtížně statisticky zachytitelná.

Klíčovou roli pro korigování, mediaci a kontakt s komunitou Romů zastává pozice Asistenta/asistentů prevence kriminality, shodně vyzdvihovanou policií, NNO, terénními pracovníky města i respondenty z lokalit, a které by zasloužily etablovat stálým úvazkem v rámci struktur Městské policie.

Nejpodstatnější podíl na kriminalitě sociálním vyloučením ohrožených osob se zdá být v nápadu přestupkové činnosti – drobné krádeže v obchodech, přestupky proti občanskému soužití a porušování OZV o konzumaci alkoholu. Značnou část pak tvoří konflikty v rovině mezilidských vztahů, které mají tendenci za přítomnosti policie spíše eskalovat, než naopak. Potřeba účinné mediaci a kultivace občanské společnosti (sdílené zodpovědnosti) se zdá být klíčová.

Spolupráce, informovanost a koordinace jednotlivých složek a aktérů majících potenciál podílet se na zmírňování napětí - NNO, PMS, Městské i Státní Policie (APK) a složek města - je opět klíčová.

Vztahy v obci

Současná situace je institucionálními (majoritními) respondenty shodně reflektována jako relativně dobrá – především ve srovnání se stavem před rokem 2006 (asanace domu na Smetanově 1336), nebo v porovnání s ostatními městy řešícími soužití s Romskou komunitou. Jako důvod je vyzdvihován jednak fakt, že převážná většina Romů je dlouhodobě místních, mají zde kořeny a jsou do nějaké míry sžiti s majoritní společností. Zároveň je oceňován podíl cílené a koordinované sociální práce všech zainteresovaných partnerů. Hodnocení politického diskursu a jeho mediální prezentace má své zastánce i odpůrce – první skupina vyzdvihuje především statistické hodnocení současné situace oproti minulosti (pokles kriminality, vyřešení kauzy „domu hrůzy“, nastavení transparentních pravidel v konkrétních situacích atd.), zatímco druhá skupina upozorňuje na prohlubování etnické segregace a prostorového vyloučení, strategii zastrahování a využívání problematiky

k politickým cílům. Nutno dodat, že zástupci obou postojů jsou přítomni jak mezi majoritou, tak mezi Romy samotnými.

Romové hodnotí obecně vztahy s majoritou jako lepší, případně vypočítávají nejčastější konfliktní situace – verbální napadání a „udávání“ pracovníků VPP, drobné potyčky mezi mládeží, nebo drobné individuální provokace ze strany majority. U všech případů je téměř nemožné určit viníka a dochází k téměř nekonečnému obviňování druhé strany. Jak situaci parafrázuje pracovník terénní sociální služby města Vsetín:

„Vsetín je malé město a lidé se navzájem znají, jejich vztahy mají historii. Pokud dochází k potyčkám mezi majoritou a Romy jde o jednotlivce a jejich *kšefty*.“

Dodává, že skutečnost, že se lidé znají, funguje oběma směry – jednak o sobě vědí mnohé nad rámec oficiální roviny (například v jednání s úřady), což ovlivňuje vzájemné interakce a jejich výsledky (např. vyplácení dávek mimořádné okamžité pomoci), zároveň jim tato všední znalost umožňuje vidět věci reálněji. K eskalaci vzájemných vztahů tak podle něj dojít nemůže z několika důvodů:

- obě strany vědí, kde jsou hranice – na obou stranách jsou konfliktní jedinci, kteří jsou známí (autoritám, policii)
- nikdo z místních není dlouhodobě ve skutečné existenční nouzi – jde většinou o přechodové období (s koncem mateřské dovolené, aktuální nedostatek po prohře na automatech)
- vsetínská společnost se má celkově dobře a nikomu nestojí za to „jít do ulic“, jako se tomu dělo v jiných městech - panuje relativní spokojenost s aktivitou úřadů a policie

Romové často tematizují problémy v soužití jako důsledky cílené kampaně vedené konkrétními veřejnými postavami a bulvárními médii, které mají velký vliv na veřejné mínění ve městě. Ačkoliv nejde o konkrétní akce či situace, odkazují se na zdánlivě maličkosti v mezilidské interakci, nevynucené provokace a jednání, které je plošně stigmatizují jako skupinu „zneužívající sociální dávky“, „nepracující povaleče“, „zloděje“ a podobně. Respondenti z obou stran se většinou shodují v tom, že na nejnižší, mezilidské úrovni jsou vztahy lepší a veřejnost je v tomto směru manipulovaná a neobjektivní, což je především důsledkem mediální rétoriky a trendů prosazovaných „vyšší společností“.

Romové se nicméně potýkají jak s jakýmsi „lidovým rasismem“, tak s otevřenými provokacemi, či útoky, jak ilustruje zkušenost asistenta prevence kriminality popisovaná šéfem městské policie:

„Občas se zjeví nějakí takoví naši miláčci, co nemají Romy rádi, tak nechci riskovat, když je sám, aby za každou cenu šel do nějakého konfliktu. On už měl nějaký problém v civilu, když tady byl venčit psa a prostě nějakí, taká známá tvář tady, co chodí na fotbal, takoví vyholenější, na něj měli nějaké narážky a to úplně nepotřebujeme.“

Špatná zkušenost sousedských vztahů má za následek tlak ze strany sousedů na nepronajímání bytů Romům v jejich okolí (sepisování petic). Největší obava přitom panuje z chování širokého příbuzenstva, které by dané nájemníky často navštěvovalo. Strategií města, stejně jako největšího soukromého pronajímatele, je tedy soustředit romské nájemníky na jednu adresu, kde je předpoklad větší tolerance vůči některým vzorcům chování.

Signifikantní je také často zmiňovaná charakteristika romské minority, kdy se ke konfliktu jednotlivců přidá širší skupina, což budí zdání, že jde o „velkou věc“ - Romové jsou při takových incidentech „více vidět“. Příklad eskalace sporu dvou osob v Sušilově ulici ze začátku srpna 2016, který vyžadoval intervenci jak městské, tak státní policie, potvrzuje, že vztahy mezi oběma skupinami jsou citlivé a na základě několika neověřených informací (různé verze původu konfliktu, osobní spor, údajná odvěta fotbalových hooligans) se mohou velmi jednoduše vyostřit. Jak popisuje pohotovost útvaru šéf městské policie, Romové byli připraveni se aktivně bránit:

„Kluci řekli, že přijeli na Poschlu, jak objíždí vždycky v noci, postavili se prostě tam na parkovišti, začali pozorovat, za chvíli začali svítit baterky, přijelo romské auto podívat se co to je, když zjistili, že to jsou naši, tak řekli, že dobré – byli ve střehu.. furt!“

Na obecný pocit (ne)bezpečí a vnímané stability romské komunity ve městě se podepisuje komplex oficiálních opatření a politik, mediálních a dalších veřejných výstupů, které se podílejí více na obecné nejistotě, obavě z postihu a konfrontačnímu nastavení vzájemných vztahů, než naopak. Komentář šéfa policie je opět ilustrativní:

„Setkáváme se s tím, že tohle je často tematizované, ten jejich pocit ohrožení a stigmatu, kdy na ně někdo pokřikuje a oni když na to adekvátně zareagují, tak jsou postihováni policií, nebo ta odezva je mnohem tvrdší. Jsou v takové pozici, že nevědí, jak to řešit“

Shrnutí:

Vztahy mezi majoritní společností a Romy jsou do značné míry formovány rétorikou médií a společenských elit. Nebývá neobvyklé, že informace na obou stranách bývají zkreslené a tendenční.

Vsetínská společnost je popisována jako relativně homogenní, neovlivňovaná velkou migrací a jako taková umožňuje udržovat přehled relativně dobrý přehled o situaci. Konflikty mezi jednotlivci a skupinami mají často základ v osobních historiích a komplexních vztazích, které mezi sebou zdejší lidé mají. Za rasově motivovanými útoky tak mohou stát mnohem prozaičtější (osobní) důvody.

Město je elitním členem Agendy 21 (Sítě zdravých měst), realizuje Komunitní plánování, nebo „Kotel se starostou“. Směrem k romské komunitě jsou v komunikaci aktivní NNO a TSP města.

Romská menšina často artikulovala pocit, že všechna rozhodnutí, která se jich týkají, dělají městské elity, které jsou často svázané osobními a rodinnými

vazbami a jako takový je pro ně tento systém neprostopný a nedostupný. Nalezení funkčního a efektivního způsobu zapojení romské komunity do řešení vlastních problémů (městského života), společně s nastavením vyvážené komunikační strategie by mohlo dynamiku vzájemných vztahů pozitivně ovlivnit (např. skrze komunitní práci a další participativní metody).

Zadluženost

Problematika zadluženosti se týká průřezově všech skupin obyvatel Vsetína – není přímo svázána se sociálním statutem, etnicitou, zaměstnaností, nebo dalšími běžnými indikátory sociálního vyloučení a odpovídá spíše nerealistickým očekáváním a nedostatku socioekonomických kompetencí, které mají za následek neschopnost sestavit a udržet vyrovnaný rozpočet. Pracovnice bytového odboru města glosovala situaci slovy:

„Dlužníci se nyní stávají z kohokoliv“

což parafrázovala pracovnice dluhové poradny:

„Dluhy dnes nepostihují jen lidi na pomyslném společenském dně – dlužníci mají mnohdy titul před i za, jsou to dělníci, lékaři, staří, mladí lidé, manželé... stačí zdánlivá maličkost...“

Z rozhovorů realizovaných se zástupci sociálních služeb se většina shoduje v nejčastějším vzniku zadlužení jako následku nečekané životní situace, spíše než cíleného, neodpovědného jednání. Relativně vysoká životní úroveň vede lidi k nastavení náročného standardu (sjednávání hypoték, spotřebních půjček, dlouhodobých úvěrů), který se v momentě náhlé změny v platební schopnosti stává zdánlivě neřešitelnou dluhovou pastí vedoucí od jedné půjčky k druhé. Během několika rozhovorů zazněla informace o provozování lichvy mezi majoritním obyvatelstvem, případně podobné služby poskytované provozovateli některých zastaváren – tyto informace se však nepodařilo ověřit a byly z jiných zdrojů naopak vyvráceny. Podle terénních sociálních pracovníků naopak lichva, stereotypně spojovaná s romským etnikem, ve Vsetíně přítomná není.

Jak vyplývá z dat poskytnutých finančním odborem města, aktuální hodnota registrovaných pohledávek vůči městu za nájmy, služby, faktury za opravy v bytech a vyúčtování nedoplatků za služby dosahuje necelých 10 780 000,- Kč²³, na čemž se cca 70 dlužníků²⁴ (29,5%) z lokalit Poschla a Jiráskova 409 podílí 11,5% (konkrétně celkovou částkou 1 246 550,- Kč). Tato částka představuje všechny pohledávky registrované na těchto adresách z minulých let - především pak těch po předchozích nájemnících. Dluh aktuálně bydlících nájemníků v městských SVL (Jiráskova 409 a Poschla 2082 a 2083) je podstatně nižší, cca 201 000,- Kč, týkající se 28 domácností.

²³ Hodnota k 30.6.2016

²⁴ Oproti 55, které město registrovalo v době podání přihlášky (cca květen 2016). V listopadu 2016 to bylo 67 dlužníků.

Nejčastěji dluhy dále vznikají za nezaplacený sběr a svoz odpadů, u kterých odhadují sociální pracovníci počet dlužníků ze SVL na 32 a neplacené pokuty registrované u cca 18 dlužníků²⁵. Meziročně poklesl zdejší dluh o cca 37 000,- Kč. Dodávají, že dlužníky bývají stabilně stejné osoby. Nové dluhy vznikají jen sporadicky a jsou většinou krátkodobé – platební morálka se v posledních letech zlepšila a více především mladých rodin, si finance a výdaje více hlídá (i když neovlivní náhlé výdaje). Na meziročním setrvalém poklesu dluhů za nájemné má podle všech dotazovaných největší podíl zavedení dohody o přímé vykonatelnosti²⁶, která umožňuje zrychlit proces vystěhování v případě nedodržení podmínek nájemní smlouvy (např. nárůst dluhu). Meziročně poklesl dluh v městských bytech u aktuálně bydlících nájemníků o více než 128 000,- Kč.

Jako problematické vidí sociální pracovníci města častou neslučitelnost požadavků na pravidelnost plateb, když jsou rodiny závislé na sociálních dávkách ponechány v nejistotě ohledně výše příspěvku, se kterým mohou kalkulovat.

„Je nemožné je chtít učit hospodařit, když on všechny ty papíry na sociálku donese a na konci měsíce pořád neví, kolik dostane.“

Na zbylou skupinu cca 167 dlužníků připadá dluh 9 526 076,71,- Kč (88,5%).

Další skupinou dluhů jsou dluhy za pohledávky v přenesené působnosti,²⁷ kde činí dluh obyvatel sociálně vyloučených lokalit cca 1,39% z celkového dluhu. Většinový podíl na tomto dluhu mají neplacené poplatky za sběr a svoz komunálního odpadu, jejichž výše meziročně kolísá – aktuálně je hodnota na všech adresách v SVL kromě Jiráskovy 409 vyšší.

Pohledávk y v přenes né působno sti v Kč	Město celkem		Vyloučená lokalita - č.p.						Ohlašovna	
	12/31/2015	aktuální stav	31.12.2015	aktuální stav	31.12.2015	aktuální stav	31.12.2015	aktuální stav	12/31/2015	aktuální stav
			č.p. 2082	č.p.2 082	č.p. 2083	č.p. 2083	č.p. 409	č.p. 409	č.p. 1080	č.p. 1080
Poplatek ze psů	353,951	275,874	0	0	0	0	0	0	176,856	164,337
Poplatek za užívání veřejného	88,999	135,815	0	0	0	0	0	0	0	33,600

²⁵ Hodnoty dluhu se od května 2016 do srpna 2016 rozcházejí více než o dvojnásobek v případě komunálního odpadu (76 216,-Kč a 157 172,-Kč) a o necelých 7000,-Kč v případě pokut

²⁶ od roku 2011 platí jako exekutorská doložka, v současné podobě je v platnosti od 2. 10. 2013

²⁷ Poplatky za psy, užívání veřejného prostranství, sběr a svoz komunálního odpadu a pokuty

prostranství										
Poplatek za sběr a svoz komunálního odpadu	7,167,656	8,211,749	48,103	81,381	25,918	51,891	16,236	23,900	4,094,076	4,510,235
Pokuty -	7,756,874	8,173,057	51,087	56,977	8,407	8,050	9,200	11,352	3,919,312	3,838,911
Celkem	15,367,480	16,796,495	99,190	138,358	34,325	59,941	25,436	35,252	8,190,244	8,547,083

Tab.č.11 – pohledávky vůči městu v přenesené působnosti v Kč k 30.6.2016 (Zdroj: Finanční odbor MěÚ Vsetín)

Jak vyplývá z tabulky č.11, nejvyšší podíl na dlužích vůči městu (téměř 51%) mají obyvatelé registrovaní na ohlašovně města (Svárov 1080). Z celkového počtu je podle kvalifikovaného odhadu cca 1411 dlužníků téměř 10%, kteří měli dřívější trvalý pobyt na některé z adres v SVL.

V přihlášce města Vsetín ke spolupráci s Agenturou sledává město Vsetín „současný stav v oblasti zadluženosti za dostačující“ s odvoláním na působení občanských poraden.²⁸ Odhady terénních sociálních pracovníků hovoří až o 85% zadluženosti obyvatel sociálně vyloučených lokalit, se kterými spolupracují, přičemž reálně lze odhadovat podíl zadlužení ještě vyšší. Obdobně vysokým procentem se dluhy a exekuce podílejí na propadu osob a rodin do sociálního vyloučení, kdy podle modelových situací popisovaných pracovníky sociálních služeb stojí zadluženost na prvních příčkách důvodů vedoucích ke krizovým životním situacím (rozpad rodiny, ztráta bydlení).

Využívání institutu náhradního příjemce dávky je podmíněno souhlasem nájemníka. Celkem jej město využívá u 32 domácností na 8 adresách (cca u 6% bytů). Následující tabulka nabízí přehled bytů s větší koncentrací využívání tohoto nástroje než je 10% domácností na dané adrese – jde bez výjimky o SVL, nebo adresy sociálním znevýhodněním ohrožené.

Adresa	Celkový počet domácností	Náhradní příjemce dávky (v %)
Poschla 2082	18	5 (27,8%)
Poschla 2083	18	7 (39%)
Jiráskova 409	14	10 (71,4%)
Jiráskova 1126	35	4 (11,4%)
Rokytnice 466	13	2 (15,4%)

Tabulka č.12 - počet využívaných institutů náhradního příjemce dávky mezi nájemníky města v koncentraci větší než 10% na adresu (zdroj: sociální odbor MěÚ Vsetín)

²⁸ Bezplatnou poradnu provozuje VKCI, poradenství je dále poskytováno v rámci terénních programů sociálního odboru města, TAS Azylového domu Vsetín, či v RMC Sluníčko

Město dále využívá splátkových kalendářů (cca 18 sjednaných od roku 2015) stejně jako dalších motivujících nastavení (možnost prominutí správních poplatků, prodloužení nájemní smlouvy na 6 a 12 měsíců). Většina splátkových kalendářů je uzavírána na splácení dlužné částky do počtu 18 splátek (cca do výše 18 tis. Kč) a pouze u cca 22% jde o částku vyšší. Překážkou bránící častějšímu využívání splátkových kalendářů je ponejvíce nesouhlas klientů s jeho zřízením.

Zvýšení transparentnosti pravidel nájemního bydlení má obecně za následek lepší disciplínu a pro domácnosti i větší možnost plánovat:

„Lidé vědí, že i když nejbližší splátku nezaplatí, nájemní smlouva se jim sice zkrátí, ale pak se jim zas prodlouží, až částku uhradí a mohou s tím počítat a napláňovat si to“

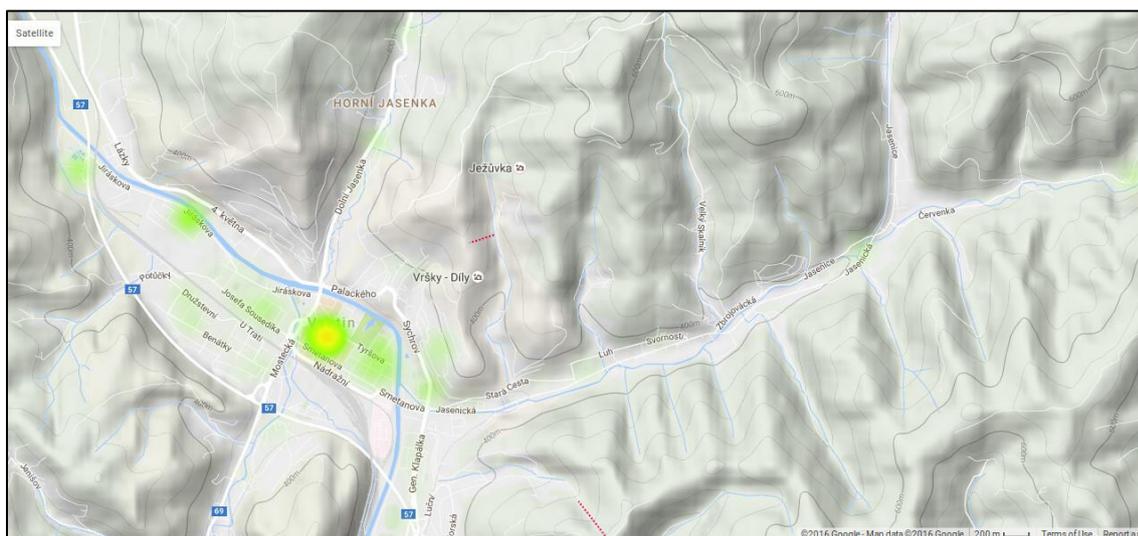
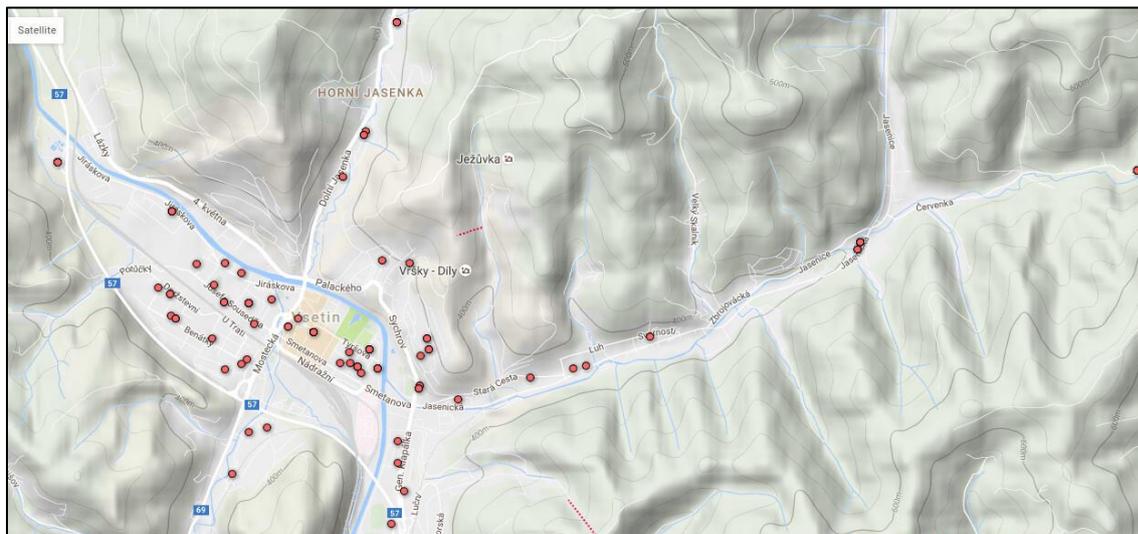
Příznání se ke dluhu a aktivní přístup k jeho řešení je stále vnímáno jako stigma – tím spíše u majoritní populace, jejíž referenční skupina je v tomto případě více striktní a dogmatická („dluh je špatný“). U Romů je přístup volnější, dluhy jsou více „běžné“ a i možnosti umořování dluhu jsou v rámci širokých rodinných a jiných neformálních vazeb běžnější. Naproti tomu se dlužníci z majoritní společnosti z obavy před stigmatizací mezi svými blízkými častěji nikomu nesvěří, dokud není situace kritická. Pracovnice centra rodinného poradenství popsala tuto skupinu následovně:

„Mladé rodiny často nabírají hypotéky, chtějí *mít všechno*, ale nespočítají si náklady, dostanou se do platební neschopnosti kvůli výpovědi, nebo zdraví, musejí to prodat, jít do podnájmu... Jde poznat, že mají problém, protože se nezapisují na kurzy, dochází k partnerským konfliktům – besedy o dlužích, ale i individuální konzultace jsou přitom stigmatizující“

Ilustrující je dále počet 355 exekucí registrovaných celkem u současných 95 pracovníků VPP (Technických služeb), kdy jde často o exekuce kumulované u jednoho pracovníka.

Úřad práce dále registruje 154 uchazečů o zaměstnání s příznakem exekuce, mezi kterými je cca 29 s adresou v jedné z lokalit (12 na Jiráskově 409, 9 (7/2) na Poschle 2082 a 2083, 5 (2/3) Pod Pecníkem 1308 a 1309 a 3 v Července 1428). Dalších 54 je registrováno na ohlašovně města.

Mapy č.21 - lokalizace podezření na exekuce u registrovaných uchazečů o práci. Zatímco v prvním případě jsou znázorněny všechny adresy registrované s příznaky exekuce, v druhé mapě je zachycena intenzita (více exekucí na jedné adrese – např. Svárov 1080) tohoto jevu (zdroj: ÚP)

Celkový počet exekucí přitom ve Vsetíně dosahuje sumy 7784 aktivních exekučních řízení při celkové vymáhané jistině až 1,225 miliardy Kč²⁹, přičemž více exekučních řízení se může kumulovat u jedné osoby. Počet osob v exekučním řízení je odhadován až na 2000, což je relativně méně, než celorepublikový průměr i než počty osob/exekucí v jiných, srovnatelných městech. Přesto figurují zadluženost, neschopnost plnit závazky a související témata mezi pravidelně uváděnými důvody propadu na společenském žebříčku a úvodními znaky ohrožení sociálním znevýhodněním.

²⁹ Zdroj: Exekutorská komora ČR

Jediným místem poskytujícím odborné služby poradenství v oblasti zadluženosti je Občanská poradna pod Vzdělávacím a Komunitním Centrem Integra Vsetín o.p.s. Poradenství je poskytováno klientům na základě předchozího objednání a je dále limitováno i omezenou personální kapacitou (momentálně 2 pracovnice, 2,1 úvazku). V roce 2015 registrovali odhadem přes 1000 klientů, z nichž většina poradnu kontaktuje až s pokročilým problémem. Mezi Romy registrují minimum klientů, jejichž motivace je více momentální, a pokud není zachycena/využita v okamžiku, troskotá na nedostatku disciplíny (nepřijdou na domluvenou schůzku, nebo přijdou a chtějí „pomocť hned“). Stávající formu konzultací, které ve většině nepřesáhnou počet několika sezení, zvažovala vedoucí poradny doplnit na zkoušku jedním „otevřeným“ dnem týdně (bez ohlášení), ale i přesto pochybuje o větším efektu a využívání cílovou skupinou sociálně vyloučených a Romů.

Oficiální oddlužení je u romských rodin dále obtížné v případech, kdy je v rodině (okruhu společně posuzovaných osob) více nezaopatřených osob - dětí. I relativně vyšší příjmy v těchto případech neumožní splnit podmínky oddlužení skrze vysokou hranici nezabavitelného minima vyživovaných osob a časový horizont reálného oddlužení se prodlužuje.

Shrnutí:

Zadlužení se týká plošně všech vrstev a skupin obyvatelstva. Míra stigmatizace v rámci referenční skupiny, špatná/nedostatečná informovanost o možnostech řešení zadlužení a relativní vysokoprahovost služeb dluhové poradny se podílejí na celkovém zadlužení.

Vysoká zadluženost má svoje kořeny v nedostatečných socio-ekonomických kompetencích nedostatečně osvojených v málo podnětném rodinném prostředí či ve škole.

Zadlužení je primárním důvodem pro stagnaci obyvatel SVL a neochotu měnit svoje stávající (nejen pracovní) návyky.

Zdraví

Veškerá základní zdravotní péče je v místě přítomná – ve městě je funkční poliklinika, nemocnice a řada soukromých zdravotnických ordinací – stomatologie (20), pediatrie (6), gynekologie (9) a praktický lékař pro dospělé (17)³⁰. Nikdo z respondentů netematizoval akutní nepřístupnost základní zdravotní péče nad rámec „lepších a horších“ zkušeností s konkrétními lékaři. Na nedostatku stomatologů se shodoval větší počet respondentů, což koresponduje s celorepublikovým vývojem.

Prvotní konotací ve spojitosti s otázkou zdraví je v případě SVL kvalita bydlení. Přestože je stav domů a bytů v lokalitě Poschla a Jiráskova pravidelně kontrolován a revidován správcovskou organizací H&B Real, místní obyvatelé si nejčastěji stěžují na přítomnost hmyzu a hlodavců, které se daří eliminovat pouze dočasně.

³⁰Zdroj: <http://www.mestovsetin.cz/lekari/os-6959/p1=6948>

„Když ty kontejnery nemají žádné základy, prostě stojí kousek nad zemí a ty potkani tady vedle z té čističky sem zalezají pod to, šplhají po těch stěnách nahoru.. Oni sem třeba dají ty pasti, ale to se chytí jeden a zbytek už ví!“

Současně odmítají, že by šlo o problém způsobený kumulací odpadků, nebo nedostatečným úklidem, v čemž se často rozcházejí s hodnocením stavu s pracovníky H&B Real, nebo Technických služeb.

Opakujícím se tématem je dále nevyhovující konstrukční řešení kontejnerového bydlení, ve kterém podle nájemníků není možné účinně regulovat teplotu (v zimních a letních sezónních vrcholech), nebo větrat. Výskyt plísní není neobvyklý a podle výpovědí vede k respiračním a dalším zdravotním obtížím, což dokládá jedna z respondentek, bývalá obyvatelka Poschly, diagnózou astmatu a alergií u svých dětí.

V domě na Jiráskově ulici č.p. 409 byl v době mapování zaznamenán výskyt štěnic v jednom z bytů a nutností uhradit relativně vysoké částky za dezinfekci všech bytových jednotek.

Specificky se zdraví, spolupráce s lékaři a dostupnost specializovaných zdravotnických zařízení tematizovalo v souvislosti s problematikou zaměstnanosti, konkrétně v případech kontroverzních lékařských potvrzení o způsobilosti k výkonu práce, dále v případě lidí bez přístřeší / bez domova a nárůstu kumulovaných - kombinovaných zdravotních a psychiatrických diagnóz klientů služeb ELIM Vsetín, nebo Domu na půl cesty (Pod křídly o.s.), které zůstávají z kapacitních důvodů nepokryty. V neposlední řadě bylo zjištěno podezření ze strany Pedagogicko-psychologické poradny, podle kterých poskytují odborné doporučení pro přijetí dítěte na praktickou školu psychologové, kteří k tomu nemají profesionální zázemí a nástroje a mnohem častěji vydávají pozitivní rozhodnutí v případech, které dříve Poradna vyhodnotila negativně (v případech, kdy je tlak na diagnózu ze strany rodičů). Nedostatek psychiatrické péče pak shodně definovali služby zaměřující se na lidi bez přístřeší / bez domova (ELIM Vsetín) a mladé lidi opouštějící institucionální výchovu, pěstounskou péči, nebo ze sociálně slabého rodinného zázemí (Pod Křídly o.s.). U obou skupin klientů zaznamenali pracovníci nárůst případů vyžadujících psychiatrickou péči, ať už v důsledku tělesného postižení, degenerativních poruch, nebo následků bezdomoveckého života, či kombinovaných závislostí vyžadujících odbornou medikaci v případě klientů Domova na půl cesty. Nedostatečné pokrytí v této konkrétní oblasti ilustrovala pracovnice Domova výpovědí klienta:

„Tři psychiatrické ambulance měly plno, tak mu ty antidepressiva předepsal neurolog, ale říkal, že je to naposledy“³¹

Zbývající dvě situace se shodují v komplikovanosti komunikace s lékaři, respektive ve složitosti rozporování specifické diagnózy u konkrétních pacientů. V případě oblasti zaměstnávání jde především o lékařská potvrzení pracovní neschopnosti, či nezpůsobilosti k nástupu do práce na pozici sjednané ÚP (především v rámci Technických služeb), které nelze arbitrárně posoudit „nezávislým“ lékařem. Poslední měsíc před koncem úvazku (z

³¹ Přestože řadu základních antidepressiv může předepsat i praktický lékař, lze se domnívat, že danou citací chtěla pracovnice Domova podtrhnout nedostatek/nedostupnost přístupné odborné péče u jejich klientů.

projektu veřejně prospěšných prací ÚP) zaznamenávají TS téměř 50% nemocnost, kterou, podle předáků TS, dostávají zaměstnanci potvrzenou ve většině od stejných lékařů.

V případě Pedagogicko-psychologické poradny jde o konflikt diagnóz poskytovaných psychology, kteří nemají dětskou, respektive speciálně-pedagogickou aprobaci, používající ne-specifické nástroje testování dětí, a kteří mnohem častěji vydávají doporučení dětem pro nástup na praktickou základní školu Turkmenská. Svoje tvrzení podporují výsledky re-diagnostických testů prováděných cca po 12 měsících od nástupu dítěte do školy, které původní diagnózu (např. lehké mentální poruchy) ve většině nepotvrdí.

Ve vsetínské nemocnici je v rámci oddělení léčby dlouhodobě nemocných k dispozici sociálně-zdravotní pracovnice, jejíž působnost zahrnuje i ostatní oddělení vsetínské nemocnice. V popisu její práce je zdravotně-sociální mediace, práce s rodinou pacienta, nebo asistence při řešeních složitých životních situací.

Shrnutí:

Zdraví je často vnímané jako nástroj dosažení dalších cílů – v kontextu zaměstnání jsou to diagnózy znemožňující výkon práce, či potvrzení o neschopnosti od lékaře, které jsou zaměstnavateli hodnoceny jako manipulované, vystavované stále stejnými lékaři apod. V souvislosti s vzděláváním je pak mentální a duševní vyspělost dětí některými rodiči záměrně umenšována proto, aby byly přijaty na ZŠ praktickou.

Zdravotní podmínky vyplývající ze stavu bydlení v lokalitě Poschla a Jiráskova 409 jsou kontinuálně kritizovány jako nevyhovující (přítomnost potkanů, plísňe v pokojích, špatné ovzduší způsobené sousedstvím s ČOV).

Nedostatečné kapacity odborných lékařů – specialistů (psychiatrů) artikulovalo několik poskytovatelů sociálních služeb, jejichž klienti zaznamenali ztížený přístup k takové péči.

